

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2015

Jan Tomeš

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Jan Tomeš

**Bohumír Šmeral a vliv jeho myšlenek na
vznik a formování KSČ
(1921-1929)**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Jan Tomeš**

Vedoucí práce: **Mgr. et M. A. Jan Charvát, Ph. D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

TOMEŠ, Jan. *Bohumír Šmeral a vliv jeho myšlenek na vznik a formování KSČ (1921-1929)*. Praha, 2015. 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. et M. A. Jan Charvát, Ph. D.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Bohumír Šmeral a vliv jeho myšlenek na vznik a formování KSČ (1921-1929)“ se zaměřuje na politický směr, které svou politickou i teoretickou činností vypracoval předválečný československý politik Bohumír Šmeral. Práce si klade za cíl analyzovat, jaký vliv mělo toto učení na reálnou politickou činnost KSČ a její postavení ve stranickém systému předválečného Československa. Základními zkoumanými prvky jsou vztah KSČ k předválečné Československé republice, její národnostní program a vnitřní organizace, kde se patrně nejvíce projevil rozpor mezi politickou linií prosazovanou Bohumírem Šmeralem a linií, kterou zastávalo vedení Komunistické internacionály v Moskvě. Pro lepší přehlednost celé práce zvolil autor chronologický postup. Ten umožnil nejlépe zdokumentovat vývoj Šmeralova učení v průběhu 20. let 20. století, na něž se práce zaměřuje, byť bylo nutné se okrajově zmínit i o období předcházejícím a následujícím. Jen tak lze totiž chápat projekt tzv. Šmeralismu v kontextu a právě jeho zasazení do reálného vývoje KSČ v předmětném období poskytlo lepší prostor pro interpretaci Šmeralovy činnosti a její přezkoumání z více úhlů pohledu, což umožnilo objektivnější hodnocení Šmeralových aktivit. Východiskem pro výzkum byly především dobové Šmeralovy dokumenty a články, které umožnily získávat nezkrácené informace. Pro informace faktografické posloužily i publikace novější.

Abstract

Diploma thesis „Bohumír Šmeral and his influence on establishing and formation of the Communist party of Czechoslovakia (1921-1929)“ is focused on political ideology, which was worked out by Czechoslovak politician Bohumír Šmeral before II. World war. Diploma thesis deals with analyzing of influence of his ideology on a real political activities of the Communist party of Czechoslovakia and its position in Czechoslovak political system between years 1921-1929. The core of the diploma thesis includes especially the position of the Communist party of Czechoslovakia in relation to Czechoslovakia, its political programme focused on position of nationalities in Czechoslovakia and its internal organization that was the point, which emphasizes conflicts Šmeral 's ideology and ideology of Second international. The development of Šmeral 's ideology in the 20's was described in a chronological way. Short parts of the diploma thesis also includes mentions about previous and following periods, because it helps to understand to Šmeral 's ideology in its historic context and to interpret his works coming from analyzed period. As a sources, which the diploma thesis is based of were used especially Šmeral 's works and articles and another works written before II. World war, but factual information generally coming from later works.

Klíčová slova

Bohumír Šmeral, socialismus, Československo, Komunistická strana Československa, vývoj, koncepce, teorie

Keywords

Bohumír Šmeral, socialism, Czechoslovakia, The Communist party of Czechoslovakia, development, conception, theory

Rozsah práce: 66 842 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 3. 2015

Jan Tomeš

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu této bakalářské práce panu Mgr. et M. A. Janu Charvátovi, Ph. D. za řadu podnětných připomínek při její tvorbě. Dále chci touto cestou poděkovat personálu Národní knihovny v Praze za ochotu při obstarávání mimořádně složitě dostupných podkladů.

Institut politologických studií Projekt bakalářské práce

Úvod

Osobnost Bohumíra Šmerala a její působení na české/československé politické scéně je dodnes předmětem řady kontroverzí. Na jedné straně dělnický vůdce, který lvím podílem přispěje k založení KSČ a osobně se stýká s Leninem, na straně druhé osoba požívající důvěry posledního vládnoucího Habsburka Karla i prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Vůdce a oblíbenec dělníků však sám nepochází z jejich řad. Plodný autor řady publikací, v nichž vysvětluje svůj pohled na soudobý svět, aby později sám sloužil organizaci, která přesně tento typ proletářského intelektuála nemilosrdně umlčela. A jak vlastně vedl svou stranu v období 20. let, kdy se mu podařilo pod jeho vedením sjednotit dělníky a avantgardní umělecké vrstvy? Tyto otázky si lze s vyslovením jména Bohumíra Šmerala položit.

V období absolutní vlády KSČ byl prezentován jako příslušník první generace dělnických vůdců, tedy těch, kteří zajistili komunistický nástup prakticky v celé Evropě, aby později uvolnili svá místa nové nastupující již *bolševizované* generaci, v Čechách zastoupené skupinou tzv. *Karlínských kluků* v čele s K. Gottwaldem. Takovéto ploché a zjednodušující charakteristiky jsou již opuštěné. Osobě Bohumíra Šmerala se na české politické scéně a zároveň i politickému myšlení dostalo v mnoha směrech originální a mnohvrstevné osobnosti. Intelektuála schopného strhnout prosté dělníky, navzdory faktu, že sám mezi ně nepatřil. Přesto dokázal své názory a ideje prezentovat na táborových shromážděních stejně dobře jako ve vídeňském a později pražském parlamentu. Navíc řadu svých idejí dokázal i realizovat v jakémsi mikrosvětě KSČ 20. let, dokud nebyl z vedení strany postupně vytlačen, přesto však zůstal služebníkem tehdy internacionalizovaného komunistického hnutí i nespornou autoritou československé politické scény.

Ve své práci se zaměřím na Šmeralovu politickou práci z období 20. let. Období, kdy se mu podařilo vytvořit a reálně vést zcela nový politický subjekt tehdejší politické scény. Nepochybně tehdy využil možností doby. Ostatně, komunistické strany se na počátku 20. let objevily v řadě dalších států. KSČ však lze považovat za poměrně specifický úkaz, na čemž měl Šmeral nepochybně velký podíl. Stál na počátku strany, která byla v přepočtu na počet obyvatel dokonce nejpočetnější ze všech tehdy existujících komunistických stran. Zároveň její existenci, alespoň v počátcích, provázela zjevná nechuť se totálně podříditi jednotné, z

Moskvy diktované, stranické linii. S trochou nadsázky lze říci, že Šmeral stojí na počátku fenoménu hledání české (československé) cesty k socialismu. Dále se budu zabývat a postupně vyhodnocovat srovnáním Šmeralových teoretických děl s reálným fungováním tehdejší KSČ a se skutečnými kroky Šmerala na tehdejší politické scéně I. republiky.

Forma

Bakalářská práce bude zpracována ve formě tzv. případové studie, se zaměřením se na konkrétní časový úsek roku 1920 – 1929, což umožní detailněji látku zpracovat. Využiji i metody komparativní, především při objasnění skutečností z oblasti Šmeralovy představy vs. reálné fungování KSČ. Při porovnávání jednotlivých historických událostí, s pozadím jednání Bohumíra Šmerala, využiji i zachovalý dobový tisk Rudé právo, v němž sám Bohumír Šmeral aktivně interpretoval své myšlenky k tehdejší aktuální politické situaci.

Klíčová slova

Bohumír Šmeral, socialismus, Československo, Komunistická strana Československa, vývoj, koncepce, teorie

Bohumír Šmeral, socialism, Czechoslovakia, The Communist party of Czechoslovakia, development, conception, theory

Zásady pro vypracování a osnova

Postup: případová studie časově ohraničená léty 1921 - 1929

Cíle: zhodnocení role Bohumíra Šmerala při založení prvorepublikové KSČ a vliv jeho politických teorií na její fungování do roku 1929

1. Úvod
  - 1.1. Mládí a raná politická kariéra, vstup do politického dění
  - 1.2. Bohumír Šmeral jako sociální demokrat
2. Stat'
  - 2.1. Založení KSČ a rok 1921

- 2.2. Šmeral - předseda KSČ a jeho působení v čele strany
- 2.3. Ztráta pozice v čele KSČ a odchod do služeb Kominterny
3. Závěr
- 3.1. Aktivní jednání Šmerala v rámci KSČ 30. let
- 3.2. Zhodnocení Šmeralovy role v KSČ v období 1921 – 1929

Předběžná náplň práce:

Případová studie na téma *Bohumír Šmeral a vliv jeho myšlenek na vznik a formování KSČ (1921-1929)* si jako cíl klade provést analýzu působení Bohumíra Šmerala při vzniku a následném politickém působení KSČ v rámci prvorepublikového politického systému do roku 1929, kdy Bohumír Šmeral ztratil svou pozici předsedy strany. Důležitou roli v koncepci celé práce pak zaujme i konfrontace teoretických politických prací Bohumíra Šmerala s reálným fungováním KSČ v daném období.

Předběžná náplň práce v anglickém jazyce:

This case study deals with activities Bohumír Šmeral, who is one of founders and the first leader of Communist party of Czechoslovakia during years 1921-1938. The case study is especially focused on establishing party and its existence until the year 1929, when B. Šmeral lost his leading position in the party. Following important aim of the study is also the analysis of comparison between Šmeral's political studies and real activities of Communist party of Czechoslovakia within political systém of Czechoslovakia during years 1921-1929.

Literatura:

Neperiodická:

ŠMERAL B. (1906). *Kdo jsou a co chtějí sociální demokraté*. 1. vydání, Praha: Tiskový výbor československé sociálně demokratické strany dělnické, 95 s.

ŠMERAL B. (1980). *Jsme komunisty!* 1. vydání, Praha: Svoboda, 57 s.

ŠMERAL B. (1966). *Pravda o sovětském Rusku*. 2. vydání, Praha: Nakladatelství politické literatury, 483 s.

ŠMERAL B. (1956). *Národnostní otázka v sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského ; Od jakých názorů a do jakých vůdců odklonilo se české dělnictvo před padesáti lety.* 1. vydání, Praha: Rudé právo, 91 s.

ŠMERAL B. (1935). *Co má volič vědět o SSSR.* 1. vydání, Praha: František Nedvěd, 77 s.

ŠMERAL B. (1921). *Proti perzekuci a zradě.* 1. vydání, Praha: Naklad a knihkupectví Tiskového výbor soc. dem. strany dělnické, 31 s.

ŠMERAL B. (1981). *Výbor z díla [Díl] 1. 1902-1921.* 1. vydání, Praha: Svoboda, 493 s.

ŠMERAL B. (1981). *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939.* 1. vydání, Praha: Svoboda, 467 s.

ŠPLÍCHAL V. (2012) *Šmeralovy představy o socialismu.* 1. vydání, Jihlava: Regia, 188 s. ISBN 978-80-87586-02-0.

GALANDAUER J. (1986) *Bohumír Šmeral 1914-1941.* 1. vydání, Praha: Svoboda, 593 s.

GALANDAUER J. (1986) *Bohumír Šmera. 1880-1914.* 1. vydání, Praha: Svoboda, 347 s.

RUPNIK J. (2002) *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci.* 1. vydání, Praha: Academia, 284 s. ISBN 80-200-0957-4.

KALOUS J., KOCIÁN J. (2012) *Český a slovenský komunismus (1921-2011).* 1. vydání, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. a Ústav pro studium totalitních režimů 2012, 459 s., ISBN 978-80-7285-156-0.

Periodická:

Rudé právo (výběr z ročníků 1921 – 1929)

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	2
ÚVOD	3
<i>Užití zdroje .....</i>	<i>4</i>
<i>Hypotézy a výzkumná otázka.....</i>	<i>5</i>
<i>Metodika a náčrt operacionalizace dat.....</i>	<i>5</i>
1. MLÁDÍ A RANÁ POLITICKÁ KARIÉRA, VSTUP DO POLITICKÉHO DĚNÍ.....	7
<i>1.1 Bohumír Šmeral jako sociální demokrat.....</i>	<i>8</i>
<i>1.2 Šmeralův austromarxismus .....</i>	<i>9</i>
<i>1.3 I. Světová válka .....</i>	<i>11</i>
2. ZALOŽENÍ KSČ (1918-1921)	14
<i>2.1 Vznik samostatné ČSR ve Šmeralově pojetí.....</i>	<i>14</i>
<i>2.2 Šmeralova činnost po 28. 10. 1918 .....</i>	<i>15</i>
<i>2.3 Bouřlivý rok 1920.....</i>	<i>18</i>
<i>2.4 Postoj k rozbití ČSDS.....</i>	<i>19</i>
<i>2.5 Vznik KSČ a Šmeralova role v něm (1921).....</i>	<i>22</i>
3. B. ŠMERAL – ČELNÝ PŘEDSTAVITEL KSČ A JEHO PŮSOBENÍ V ČELE STRANY (1921/2 – 1925).....	25
<i>3.1 Nalezení jednotného postoje k československému státu .....</i>	<i>26</i>
<i>3. 1. 1 Mezinárodně-ekonomická kritika ČSR.....</i>	<i>27</i>
<i>3. 1. 2 Kritika národnostní politiky ČSR .....</i>	<i>28</i>
<i>3.2 Spor o organizaci strany .....</i>	<i>30</i>
<i>3.3 Bubníkiáda a kritika z Kominterny.....</i>	<i>32</i>
4. ZTRÁTA POZICE V ČELE KSČ A ODCHOD DO SLUŽEB KOMINTERNY (1926- ÚNOR 1929).....	34
5. DALŠÍ PŮSOBENÍ ŠMERALA V KSČ VE 30. LETECH	35
6. ZHODNOCENÍ ŠMERALOVY ROLE V KSČ V OBDOBÍ 1921 – 1929.....	36
ZÁVĚR	38
SUMMARY	40
POUŽITÁ LITERATURA.....	41
SEZNAM PŘÍLOH	44
PŘÍLOHY	45

Seznam použitých zkratk

KSČ - Komunistická strana Československa

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

KI - Komunistická internacionála

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

RSFSR - Ruská sovětská federativní socialistická republika

ČSSDS - Československá sociálně demokratická strana

ČSDSD - Československá sociálně demokratická strana dělnická

NS - Národní shromáždění

ČSR - Československá republika

SML - Strana marxistické levice

ÚVV - Ústřední výkonný výbor

ČSNS - Československá strana národně socialistická

SDP - Sudetendeutsche partei

ÚVOD

„Jsme více než politická strana. Jsme Předvoj nového života.“¹

Těmito slovy uzavřel dne 15. 5. 1921 Bohumír Šmeral svůj referát na ustavujícím sjezdu Komunistické strany československé. V té době již hovořil jako uznávaná osobnost veřejného a politického života tehdejšího Československa. Svou nespornou autoritou v dělnickém hnutí riskoval, když se rozhodl zaštitit nově vznikající politické uskupení, s jehož existencí následně spojil zbytek svého života. Nestal se však pouhou autoritou morální, ale naopak se aktivně snažil podílet na budování strany, zejména na její ideové, ale též i na organizační úrovni. Vybral jsem si toto téma, protože považuji za důležité popsat osobnost Bohumíra Šmerala ve vztahu k procesům, které doprovázely vznik a první roky existence KSČ, neboť ta v roce 1925 téměř vyhrála volby a měla více než 300 tisíc členů. Pochopení osobnosti B. Šmerala by mohlo přinést i pochopení pozice KSČ v politickém systému Československé republiky ve 20. letech 20. století.

V odborné literatuře² se setkáme s charakterizací této etapy vývoje KSČ - ohraničenou první polovinou dvacátých let³, jako s obdobím tzv. *Šmeralismu*, což byl termín původně užívaný Kominternou jako pejorativní označení neschopnosti prvorepublikové Komunistické strany odstříhnout se od sociálně demokratických tradic⁴. Právě zachování některých sociálně demokratických zvyklostí v KSČ symbolizovala osoba Bohumíra Šmerala. Později se pojem Šmeralismus užíval (nebo spíše zneužíval) v rámci vnitrostranického boje v KSČ ve druhé polovině 20. let pro označení tzv. *pravice*, zahrnující skupinu bývalých sociálních demokratů se smířlivým postojem k existenci Československa a jeho parlamentnímu zřízení⁵.

Do budoucna se pojem *Šmeralismu* stal jedním z prvních jevů interpretovaných jako hledání specifického československého pojetí socialismu.

¹ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání, Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 6

² RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání, Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 76

³ např. Ústav pro studium totalitních režimů. *Bohumír Šmeral* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/bohumir-smeral>.

⁴ SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 238

Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

⁵ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 77

Období vzniku a formování KSČ, která v průběhu 20. let hledala nějakou stabilní pozici v československém politickém systému, poskytuje základnu k analýze Šmeralovy role v tehdejší KSČ. Politik, Bohumír Šmeral, realizuje a prosazuje vlastní podněty v politické formaci začleněné do přísně centralizovaného nadnárodního vedení⁶, což znamená, že mnohé Šmeralovy ideje se do značné míry s pokyny centrálního vedení rozcházejí i přesto, že v českém (resp. československém) prostředí naopak mohly získat KSČ řadu sympatizantů.

Ve své práci se nebudu vzhledem k rozsahu historických dat zabývat detailním popisem vývoje KSČ v období mezi lety 1921 – 1929, ani podrobným životopisem Bohumíra Šmerala, ale přesto se určitému faktografickému pozadí nevyhnu, neboť historické události tvoří základní rámec, který bude podkladem pro interpretaci Šmeralových postojů a jeho motivaci k působení v KSČ. Zde práce zodpoví, pomocí metody případové studie a částečně i metody komparace, pozici Bohumíra Šmerala v KSČ. Dále jsem se pokusil dohledat dobové výtisky Rudého práva, které obsahují autentické a nezkreslené výroky Bohumíra Šmerala.

Užitá zdroje

Zvolené téma nese velmi omezený přístup k použitým zdrojům. V období po roce 1989 žádná souborná monografie věnovaná Šmeralovi a jeho učení nevyšla. Bylo nutné proto zkoumat zdroje starší, kde se ovšem nevyhnutelně setkám s interpretacemi, respektive mnohdy spíše dezinterpretacemi, zcela poplatnými době vzniku. Zdroje z předlistopadové éry lze užít pro práci po stránce faktografické nebo na úrovni přímých citací Šmeralových projevů a novinářských článků.

Kvalitní zdroje, které pochází zejména z období před druhou světovou válkou, jsou dnes bohužel v původní podobě prakticky nedostupné. Podpůrnou roli ukazují archivovaná čísla dobového periodického tisku. Bohužel ani zde nejsou zdroje úplné. Navíc stranický tisk KSČ, Rudého práva a jeho Večerníku, velmi často postihovaly poměrně rozsáhlé zásahy dobové cenzury a údaje z nich byly nekompletní.

---

⁶ Tj. Kominterny

Hypotézy a výzkumná otázka

Cílem práce je analyzovat vzájemnou interakci Šmeral versus strana a na základě takto získaných poznatků vyhodnotit nakolik v reálné politické situaci Šmeral z pozice pomyslného šéfidеologa stranu ovlivnil v jejím vývoji a na druhou stranu, do jaké míry byl nucen v konfrontaci se stále více se bolševizující KSC ze svých postojů ustupovat a podřizovat své pojetí a představy Moskvou diktované linii. V práci se pokusím zodpovědět následující otázky.

Co vedlo vůdčí osobnost Československé strany sociálně demokratické k tak radikálnímu postupu – tedy rozbití jedné z nejmasovějších dělnických stran v Evropě, když právě projekt masové dělnické strany vždy představoval alfu a omegu Šmeralovy politické práce? Předpokládám, že určitou roli sehrál Šmeralův internacionalismus, který byl v zásadním rozporu s politikou ČSSDS.

Další otázkou je, zda lze považovat případné Šmeralovy odchylky od původních vizí za projev postupné rezignace stárnoucího muže nebo jen jako pružné reakce na rychle se měnící společenské prostředí? Šmeralovy odchylky považuji za projev rostoucího vlivu KI, která se od druhé poloviny 20. let dostala pod Stalinovu kontrolu.

Metodika a náčrt operacionalizace dat

Bakalářská práce bude zpracována ve formě tzv. případové studie, se zaměřením se na konkrétní časový úsek roku 1920 – 1929, což umožní detailněji látku propracovat. Určitý přesah bude věnován i období předchozímu, zejména podrobněji zpracované pasáži o Šmeralově pojetí tzv. Austromarxismu, neboť bez stručného nástinu Šmeralovy politické činnosti v tomto období nelze pochopit jeho činy a politické učení ve 20. letech. S tím, že dané období ještě systematicky rozdělím na období těsně rámuující vznik KSC, kdy byla Šmeralova pozice jednoznačně nejpevnější. Ve druhém období, vymezeném zhruba lety 1922 – 1925, budu sledovat postupné oslabování Šmeralova vlivu a zákonitě i vlivu jeho učení ve straně ústícím až do jeho faktického odchodu z české politické scény v roce 1926. Práci uzavřu jeho odchodem z české politické scény v období let 1926 – 1929 a dále se shrnutím Šmeralova dalšího politického působení ve 30. letech.

Hlavní důraz budu klást na vývoj Šmeralova politického učení v čase s ohledem na zásahy zvenčí (tj. ze strany Kominterny) a též s přihlédnutím k domácímu vývoji a střetům Šmeralovy politické linie s představami ostatních členů strany. V dílčích případech využiji i metody komparativní, především při objasnění skutečností z oblasti Šmeralovy představy vs. reálné fungování KSČ. Ze zkoumání nebudu v teoretické části vyvozovat žádné obecně platné poznatky, půjde tedy o jedinečnou případovou studii.

1. Mládí a raná politická kariéra, vstup do politického dění

Třebíčský rodák Bohumír Šmeral se narodil 25. 10. 1880. Právě dětství, školní léta strávená mezi dětmi z dělnických rodin a mládí v rychle se rozvíjejícím průmyslovém městě⁷ mělo dozajista velký vliv na jeho budoucí politické směřování. Ani fakt, že sám nepocházel z dělnického prostředí, ale z hmotně zajištěné středostavovské rodiny učitele nepředstavoval pro jeho budoucí orientaci překážku. Historie zná několik významných představitelů socialistického hnutí pocházejících právě z této společenské vrstvy⁸. Ostatně mladý Bohumír nebyl ve své rodině jediný, komu učarovaly tehdy populární a rychle se šířící ideje socialismu. Jeho bratr Theodor patřil mezi první české teoretiky Marxova učení a vypracoval překlad prvního českého vydání Marxova Kapitálu.⁹

Již v době středoškolských studií se začal aktivně angažovat v třebíčském spolkovém životě a naskytla se mu i možnost seznámit se s existencí a fungováním místní centrály ČSSDS a prací jejího předáka - zakladatele Josefa Hybeše¹⁰. V roce 1898 odchází do Prahy ke studiím na právnické fakultě Karlovy univerzity již jako přesvědčený sociální demokrat a kromě účasti ve studentských spolcích a redigování studentských časopisů se stává od následujícího roku též přispěvatelem sociálně demokratického deníku Právo lidu.

Poprvé na sebe výrazně upozorní v zimě roku 1900, kdy se v průběhu tzv. Hilsneriády postaví proti většinovému mínění. Ostře odsoudí mezi studenty panující antisemitismus a osobně se seznámí s Tomášem G. Masarykem¹¹.

Stejně tak se postavil za svého německého spolužáka Aschera nepřijatého do studentského spolku Slavia pouze kvůli jeho národnosti. Na protest proti takovému postupu Šmeral se svými socialistickými kolegy ze spolku vystoupil.¹² Během studií ho silně ovlivní studium ekonomie, dobově nazývané *národní hospodářství*, z něhož v červenci 1903 složí státní zkoušku¹³. Ekonomický pohled na socialismus se zdůrazňováním stále silnějšího

⁷ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral. 1880-1914*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 347 s. str. 11 - 25

⁸ Např. V. I. Uljanova

⁹ ŠMERAL, B. *Národnostní otázka v sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského ; Od jakých názorů a do jakých vůdců odklonilo se české dělnictvo před padesáti lety*. 1. vydání. Praha: Rudé právo, 1956. 91 s. str. 3

¹⁰ POŘÍZEK, M. *Bohumír Šmeral – osobnost, která by neměla zapadnout do zapomnění*. [online]. 25. 10. 2007 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2007102501>.

¹¹ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral. 1880-1914*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 347 s. str. 20 - 21

¹² GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral. 1880-1914*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 347 s. str. 19

¹³ V předválečném Rudém právu se tak i Šmeralovou zásluhou bude objevovat Rubrika Národní hospodář - Např. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník IV. Číslo 77

prolínání ekonomicko-politického vývoje se do budoucna stane jedním ze základů jeho náhledu na ideologii socialismu.

1.1 Bohumír Šmeral jako sociální demokrat

Jak jsem již výše zmínil, první zkušenosti se sociálně demokratickým hnutím prodělal mladý Bohumír ještě v rodné Třebíči. O jeho soustavné politické práci lze nicméně hovořit až od okamžiku, kdy odešel studovat do Prahy. Na přelomu let 1899/1900 publikoval své první články v *Právu lidu*¹⁴ a poměrně rychle pronikl až do nejvyšších kruhů ČSSDS. Aktivně se podílel zejména na činnosti v oblasti tiskové a propagační, a to nejen výše zmíněnými příspěvky do stranického tisku, ale i tvorbou osvětových (propagandistických) prací¹⁵. Důležitou roli v jeho činnosti též sehrála organizace a účinkování na nejrůznějších dělnických besedách a táborech lidu. Velkou zásluhu na jeho raketovém vstupu na českou politickou scénu, jehož vyvrcholením bylo zvolení jednatřicetiletého B. Šmerala do vídeňské Říšské rady v roce 1911¹⁶, měl zejména Antonín Němec¹⁷, tehdejší předseda strany, který ve vzdělaném a přísně marxisticky orientovaném Šmeralovi viděl svou oporu proti jakémusi buržoazně - intelektuálnímu křídlu strany.

Šmeral takto představoval zcela specifický případ sociálně demokratického stranického funkcionáře, který se díky kombinaci svého původu, kvalitního vzdělání a ideových postojů výrazně odlišoval od svých kolegů ze stranického vedení. Je sice možné řadit ho k *pokrokářské inteligenci*¹⁸ působící v ČSSDS¹⁹, vzhledem k jeho vzdělání a původu, nicméně svými postoji a učením se sám hlásil spíše do okruhu těch předáků, kteří, jako např. A. Němec, vyšli z dělnického prostředí.

Tehdejší ČSSDSD totiž rozhodně nelze chápat jako homogenní uskupení s jednotnou stranickou linií. Naopak, ČSSDSD byla stranou dělnickou, která představovala zastřešující organizaci pro nejrůznější názorové proudy, od Modráčkova družstevního hnutí po ortodoxní

---

¹⁴ Tiskový orgán ČSSD

¹⁵ Např. předvolební agitační spisek *Kdo jsou a co chtějí sociální demokraté* vydaný před volbami do Říšské rady 1907

¹⁶ Wikipedia. *Seznam poslanců Poslanecké sněmovny Říšské rady* [online]. posl. mod. 7. 1. 2015 [cit. 8. 3. 2015].

Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_poslanc%C5%AF_Poslaneck%C3%A9_sn%C4%9Bmovny_%C5%98%C3%AD%C5%A1sk%C3%A9_rady_%281911%E2%80%931918%29.

¹⁷ Sám bývalý typograf

¹⁸ KÁRNÍK, Z. *Malé dějiny československé (1867-1939)*. 1. vydání. Praha: Dokořán. 2007, 504 s. ISBN 978-80-7363-146-8. str. 19

¹⁹ kam bylo možné zařadit pozdějšího Šmeralova rivala F. Soukupa

Marxisty typu B. Šmerala. Kromě toho byla ČSSDS výrazně napojena na odborové hnutí,²⁰ jehož jednotlivé větve se co do členské základny i ideového profilu značně odlišovaly ve vztahu ke konkrétní lokalitě, národnosti členů i oboru, jehož členy konkrétní místní organizace zastupovala. Taková názorová nejednotnost na jedné straně zajistila masovou podporu, na straně druhé představovala permanentní nebezpečí vnitřního rozkladu při první vypjaté situaci, která by vyžadovala jednotný postoj, což se o několik let později skutečně potvrdí.

1.2 Šmeralův austromarxismus

Šmerala lze tedy považovat za jednoho z příslušníků druhé generace českých socialistů²¹, kterou již minuly prvopočátky fungování ČSSDS z období, kdy se strana až do konce 90. let pohybovala na hraně legality a naopak do ČSSDS vstupovaly jako do standardního politického uskupení působícího na parlamentní půdě tehdejšího Rakouska Uherska. Přesto se však další osudy Šmeralovy budou od osudů jeho vrstevníků z předválečného vedení strany diametrálně odlišovat. Kde hledat příčiny tohoto stavu?

Jako první je nutno uvést Šmeralovo důsledné zastávání se austromarxistického směru. Ten byl zejména v předlitavském přímo založen na ideji společného Německo - českého postupu dvou autonomních politických uskupení. Ideový zdroj této koncepce vypracoval na počátku 90. let ještě B. Engels po sérii konzultací s představitelem rakouské větve soc. dem. strany B. Adlerem: „*Součinnost s Čechy je nezbytná i politicky. Oni sedí uprostřed Německa; jsme na ně vázáni, jako oni na nás, a máme zájem na tom, aby nevzniklo mladočesko-rusko-panslavistické hnízdo. A to nebezpečí ani nehrozí, ježto národnostní autonomii v české oblasti mohou dostat od nás všechno, co chtějí a potřebují...*“²²

Do definitivní podoby tuto tezi o národnostní spolupráci později ji dopracoval další z čelných představitelů rakouské soc. dem. K. Renner a právě na Rennerovo národnostní pojetí *právní jednotky sdružující občany určité národnosti*²³ - , korporace, Šmeral navázal.

²⁰ tamtéž

²¹ Jako např. jeho pozdější sociálně- demokratického oponenti V. Tusar a R. Bechyně

²² REIMANN, P. *Dějiny Komunistické strany Československa*. 1. vyd. stať. č. 1. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2013112702>.

²³ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 29

První argument pro příklon k austromarxistické koncepci Šmeral odvozoval od rostoucího hospodářského propojení jednotlivých zemí mnohonárodnostní habsburské říše, v níž pro malé nezávislé entity není místa. Zde lze hovořit o projevu již zmíněného výrazně ekonomického pojetí Šmeralova náhledu na Marxismus. Sám Šmeral shrnul tento aspekt svého učení na v referátu na IX. Sjezdu ČSSDS (1909) takto: „*Dnes už jsme národem obchodním a průmyslovým a v obchodu a průmyslu teprve nás čeká velká budoucnost. Ted' nedá se ani myslit na národ, sevřený do těsných hranic, život národa by ochrnul, kdyby nežil ve velkém státním a hospodářském obvodu...*“²⁴

Kromě náhledu ekonomického Šmeral jako argument pro další zachování reformovaného Rakouska Uherska uváděl další aspekt. Ten lze nazvat historicky - národnostním. Dovožoval, že vzhledem k dlouhotrvajícímu vzájemnému národnostně - kulturnímu působení českého a německého prvku v rámci monarchie došlo k vzájemnému smísení obou těchto prvků v takové míře, že již nelze odvozovat požadavky jednotlivých národnostních skupin od jejich historických požadavků, ale právě a pouze na základě jazykově - kulturním. Nezávislost územní by pak logicky znamenala spíše oslabení české národnostní entity. Ta by navíc ztratila kontakt s ostatními slovanskými skupinami v mocnářství. Z tohoto důvodu se přihlásil k soc. dem. politice odmítání tzv. českého historického práva. Stejně tak ale považoval za zhoubnou dualistickou koncepci Rakouska - Uherska, která dle jeho názoru kulturní a jazykové výměně v Říši bránila, protože některé národnosti byly výrazně preferovány při tvorbě jednotné - státní politické vůle: „*Mimo to státoprávní program není programem českým, poněvadž on zrazuje čtvrt milionu²⁵ Čechů ve Vídni, v Dolních a Horních Rakousích, kteří by po jeho splnění byli vydáni bez pomoci na pospas germanisaci, jako nyní uherští Slováci ...*“²⁶

Na základě výše uvedených argumentů se Šmeral stavěl proti národnostně vyhraněným tendencím české společnosti bez ohledu na to, zda tyto tendence přicházely zleva či zprava. Zatímco napravo tento přístup lze dokumentovat na Šmeralově kritice díla básníka a poslance Státoprávně pokrokové strany V. Dyka, který ve svých dílech vyzýval k počesťování

²⁴REIMANN, P. *Dějiny Komunistické strany Československa*. 1. vyd. stať. č. 1. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2013112702>.

²⁵ podle sčítání lidu z roku 1910 žilo v historických českých zemích (Čechy, Morava Slezsko) 6 291 000 obyvatel, kteří uvedli jako tzv. obcovací jazyk češtinu

²⁶ ŠMERAL, B. *Kdo jsou a co chtějí sociální demokraté*. 1. vydání. stať č. VI. Praha: Tiskový výbor československé sociálně demokratické strany dělnické, 1906. 95 s. Dostupné z: http://cs.wikisource.org/wiki/Kdo_jsou_a_co_cht%C4%9Bj%C3%AD_soci%C3%A1ln%C3%AD_demokrat%C3%A9/VI.

historicky českých oblastí (1909): „*Takové básně snivých proroků národa jsou stejně nebezpečné, jako šibenice katanů národa...*“²⁷

Levé nacionální křídlo reprezentoval okruh stoupců F. Modráčka hlásící se k takzvanému *družstevnímu směru*²⁸ přímo uvnitř ČSSDS. Tento směr vycházel z tradice českého družstevního hnutí 60. let 19. století. Jako základní charakteristiky tohoto hnutí lze vymezit silný antietatismus, důraz na českou národnostní i územní samostatnost²⁹ a poměrně vlažný přístup k Marxovu učení³⁰.

Ideje *družstevního hnutí* Šmeral v zásadě neodmítal³¹ a považoval ho za přirozenou součást socialistického hnutí, nicméně nikoliv za rozhodující prostředek politické realizace socialismu. Preferoval spíše etatické pojetí ovlivněné K. Kautským a erfurtským programem německé soc. dem.³² Neboť stát byl v jeho pojetí právě tou rozhodující platformou, skrze niž dělnická třída může v budoucnu realizovat potřebné sociální reformy. Ideje o národnostním českém socialistickém hnutí, realizovaném samostatně uvnitř státních hranic, však narazily na Šmeralův internacionalismus. Modráčkův přístup považoval v tomto bodě za matoucí a až příliš idealistický: „*Modráček doplnil kruh těch, kteří dělníkům vsugerovali názory o lidu vyvoleném...*“³³

Austromarxismus tak není nic jiného než rakouská větev internacionalismu, když podmínky panující uvnitř R - U z důvodu národnostních neumožnily existenci jedné sociálně demokratické strany pro celé soustátí.

1.3 I. Světová válka

Vypuknutí válečného konfliktu v roce 1914 znamenalo pravou katastrofu nejen pro tábor českých austromarxistů (tedy i B. Šmerala), ale i úder celé II. Socialistické internacionále. Zájmy národnostní rychle převážily nad internacionalistickým pojetím

²⁷ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 163

²⁸ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4, str. 28

²⁹ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996. Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 514

³⁰ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 198

³¹ Součástí KSČ SE v období Šmeralova vedení stala i známá síť družstev Včela

³² RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4, str. 31

³³ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 38

dělnického hnutí. Křehkému spolenectví ČSSDS a rakouské větve soc. dem. zasadily již první válečné měsíce těžkou ránu. V Rakousku - Uhersku byla pozastavena činnost Říšské rady a zemi řídila de facto vojenská správa. Kromě toho došlo k zatýkání z řad známých opozičních osobností³⁴ a přísné cenzuře veškerých tiskovin.³⁵

V tomto období rostl vliv Šmerala a v letech 1916 - 1917 dosáhl pomyslného vrcholu. Důvod je nasnadě. Šmeral, jakožto zástupce Prahy a průmyslových středních Čech, se udržoval v centru dění více než jeho kolegové z regionů. Ti byli do značné míry odsouzeni k pouhému udržování regionální činnosti ČSSDS. Mnohým přísný režim sebral možnost politické realizace – např. Františku Soukupovi v době míru známému jako nesmiřitelný a ostrý řečník.³⁶

I přes popření veškerých předválečných demokratizačních výdobytků a válečnou perzekuci zachoval až do podzimu 1918 Šmeral striktně prorakouský kurs a prosazoval ho i na poli II. Internacionály, jak dokazuje jeho projev na konferenci ve Stockholmu (1917): *Jsem pevně přesvědčen, že rakouská říše nepomine, že zůstane, a já jsem toho názoru, že ve chvíli nebezpečí pro rakouský stát, je třeba, aby alespoň část českého národa a jeho zástupců se hlásila k tomuto státu.*³⁷

Některé protirakouské akce přímo odmítal, o čemž svědčí odmítnutí podpisu pod Tříkrálovou deklarací a odmítnutí Masarykovy zahraniční mise nabízené E Benešem: „*Dr. Šmeral mi prostě vyložil, že jsme blázni, že Masaryk vede národ na „Bílou horu“, do národní katastrofy...*“³⁸

Boření Rakouska - Uherska revoluční cestou ostatně naráželo i na již zmiňované ekonomické pojetí marxismu. V době války nemohlo dle Šmerala dojít k revoluci a to z prostého důvodu – nebyl dostatek sil a nadbytek kapitálu, dělníky buď zaměstnal válečný průmysl, nebo sloužili v armádě.³⁹

³⁴ V českých zemích se uvádí zejména zatčení Aloise Rašína a Karla Karmáře. Ze stran socialistických byl zatčen např. Václav Klofáč.

³⁵ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 20-22

³⁶ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 28

³⁷ POŘÍZEK, M. *Bohumír Šmeral – osobnost, která by neměla zapadnout do zapomnění*. [online]. 25. 10. 2007 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2007102501>.

³⁸ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 37

³⁹ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996. Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 415

Na druhou stranu se nezříkal aktivit českých poslanců v tzv. Českém svazu v rámci koordinovaného českého postupu v boji za obnovení fungování parlamentní demokracie v Rakousku Uhersku. Jeho loajalita nezůstala nepovšimnuta a údajně se na přelomu let 1916/1917 objevily i kuloární zvěsti o ministerském křesle pro jeho osobu.⁴⁰

Zvrat ve Šmeralově myšlení přinese schůzka s K. Rennerem z ledna 1917, kde Renner přednesl kladné stanovisko rakouské soc. dem. k návrhu rozdělit Předlitavsko na kraje namísto dosavadních zemí⁴¹. Tento myšlenkový obrat znamenal reálné popření ideje národnostních korporací a příklon rakouské soc. dem. k centralizačním tj. německým tendencím. Další vývoj a zejména dvě ruské revoluce pak Šmeralovo postavení ve straně postupně podlomil. Jeho obliba mezi dělnictvem a do té doby v ČSSDS nevídaně silné vůdčí postavení⁴² mu vysloužily v agrárnickém tisku přívlastek český Lenin⁴³. Při pohledu na tělnatého a obrýleného Šmerala to dnes působí spíše anekdoticky, nicméně v době kdy se společnost rychle radikalizovala, měl každý podobný výrok svou váhu.

Právě tyto argumenty vysvětlují, proč byl Šmeral opomenut při kooptaci do obnoveného Národního výboru. Namísto něho za ČSSDS usedl do místopředsednického křesla František Soukup. Tento krok lze označit za mistrný politický tah A. Švehly, kterému se tím podařilo rozdělit ČSSDS na dvě frakce – národovce x internacionalisty⁴⁴. Od té doby lze též datovat osobní Šmeralovu antipatii vůči Soukupovi.⁴⁵

Nakonec se těsně před říjnovým převratem Šmeral v rámci nově ustavené Socialistické rady^{46, 47} připojil k protirakouskému táboru. Těžko lze s odstupem času určit, zda se jednalo o náhlé politické prozření o neudržitelnosti stávající politické linie nebo se spíše Šmeralovi zamlouvala samotná koncepce tohoto orgánu sdružujícího dvě největší socialistické strany v zemi. Ostatně uvidíme později, že politika jednotné dělnické fronty patřila k základním

⁴⁰ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996. Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 63

⁴¹ MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 4. Vydání. Praha: Leges, 2011. 640 s. str. 312

⁴² Jak jsem již zmínil A. Němec představoval spíše morální autoritu dělnického předáka než reálného předsedu strany.

⁴³ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996. Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 440

⁴⁴ V níž zůstal Šmeral z užšího vedení osamocen.

⁴⁵ Antipatie, posilovaná tím, že se jednalo o jednoho z nejvlivnějších představitelů soc. dem. a pro Rudé právo častý a oblíbený terč. Např. jeho tzv. kořaleční aféra (nedovolený dovoz rumu) Rudé právo – ročník IV. Číslo 80. (7.4.)

⁴⁶ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996, Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 457

⁴⁷ Společný orgán představitelů ČSSD a národních socialistů

pilířům jeho učení. Ve jménu Socialistické rady se následně zapojil do předem ztraceného projektu říjnové generální stávky⁴⁸, která Šmeralově pověsti ještě více ublížila, když mu opozice přisoudila (zřejmě oprávněně) autorství letáku, v němž agitoval ke spolupráci také německé dělníky.⁴⁹

Po fiasku generální stávky zůstal Šmeral až do prosince zcela pasivní, ačkoliv představitelé nového státu o Šmeralovo angažmá ve službách Československa stáli, sám předseda vlády Karel Kramář psal E. Benešovi že: „...by ho (Šmerala) chtěl mít zase v politice...“⁵⁰

2. Založení KSČ (1918-1921)

2.1 Vznik samostatné ČSR ve Šmeralově pojetí

Události října 1918 tj. vznik samostatné Československé republiky a rozklad Rakouska – Uherska znamenaly totální krach Šmeralovy politické linie, tak jak ji od počátku svého působení v ČSSDS prosazoval. Pravděpodobně s ohledem na své předchozí angažmá v Socialistické radě a její aktivity⁵¹ prosazoval od svého návratu na československou politickou scénu názor, že říjnový převrat byl vlastně těžkou porážkou dělnického hnutí. Buržoazním silám, které vsadily na nacionální kartu, se podařilo získat rozhodující vliv na formování nového československého státu a takové rozložení sil v novém státě umožnilo dokonce i v ČSSDS nástup konzervativního křídla (Bechyně, Habrman). Tak například v projevu na ustavujícím sjezdu KSČ se vyjádřil že: „Česká buržoazie upevnila své pozice právě 28.10...“⁵²

Tento projev lze interpretovat jako jeden z projevů ekonomického pojetí Šmeralova socialismu. Právě čeští průmyslníci a velkostatkáři se díky vzniku samostatného státu a dalším krokům jeho nového establishmentu⁵³ zbavili nežádoucí konkurence vídeňského a berlínského kapitálu, čímž zároveň posílili (resp. spíše zmonopolizovali) vliv i do nejvyšších politických kruhů nového státu. Naopak dělníci si vzhledem k radikálnímu zúžení možností pracovního

⁴⁸ KÁRNÍK, Z. *Socialisté na rozcestí: Habsburk, Masaryk či Šmeral?* (1968), rozš. 1996, Praha: Karolinum, 1996. 554 s. ISBN 978-80-7184-128-9, str. 490

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání, Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 189

⁵¹ zejména již zmiňovanou říjnovou generální stávkou

⁵² ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 13

⁵³ nostrifikace, pozemková reforma atd.

trhu znatelně pohoršili, při srovnání průmyslové základny ČSR vs. R - U., a stali se na své domácí buržoazii daleko více závislí. Těž ztratili možnost koordinace s ostatními větvemi dělnického hnutí v ostatních částech tehdy již bývalé monarchie...*...dělník se stal obětí českého nacionalismu, sociálního patriotismu...*⁵⁴

Nastalou situaci pak dával za vinu jednak zahraniční reprezentaci v čele s Masarykem⁵⁵, když se tito soustředili na vybudování státu a jeho mezinárodní uznání, čímž rezignovali na jeho sociální politiku, ačkoliv se původně počítalo s rozsáhlými reformami. Přenechali je místní politické reprezentaci a ta na radikální přeměně sociálního uspořádání neměla zájem⁵⁶:*„Profesor Masaryk v dobách odboje byl všeobecně posuzován jako socialista. Slavnostní prohlášení první zahraniční vlády československé, uznané dohodou, bylo slíbeno splnění velmi výrazných socialistických požadavků od odluky církve od státu, zrušení tajné diplomacie přes milici až po kolonisaci velkostatků...*⁵⁷

S trochou nadsázky lze tedy říci, že takovýto pohled na Masaryka a jeho činnost dal základ budoucí komunistické interpretaci Masaryka jako osobnosti, již buržoazie ukradla myšlenkám socialismu, když z výše uvedených programových bodů nakonec nebyl splněn ani jeden.⁵⁸

2.2 Šmeralova činnost po 28. 10. 1918

Až do prosincového sjezdu se Šmeral politicky ani novinářsky prakticky neprojevoval a zvažoval i možnost rezignace na kandidaturu ve svém obvodu pro budoucí volby. Údajně se rozhodl zcela věnovat práci na velkém literárním díle *Žulové základy marxismu*⁵⁹, v němž chtěl shrnout svůj politický náhled na marxismus.

Rezignoval též na práci stranickou. Do jejího vedení se poměrně rychle dostal V. Tusar, ještě donedávna Šmeralův blízký politický spojenec a spojka českých socialistů mezi Prahou a Vídní. Jemu paradoxně prorakouský kurs, na rozdíl od Šmerala, pomohl, neboť v době

⁵⁴ ŠMERAL, B. *Jsmo komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 12

⁵⁵ Poněkud nespravedlivě, jak jsem výše zmínil, tak Šmeral sám se odmítl na Masarykově zahraniční akci jakkoliv podílet.

⁵⁶ byt' na počátku 20. let Tusarova vláda určité dílčí kroky v tomto směru provedla např. vznik závodních rad.

⁵⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol z jednání NS (13. 1.1921)*

[online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/041schuz/s041004.htm>.

⁵⁸ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-demokratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

⁵⁹ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 158

Šmeralovy práce pro Socialistickou radu fakticky přebíral Šmeralovu agendu. Navíc si získal i Masarykovu podporu.⁶⁰

Zvrat ve vývoji přinesl právě prosincový sjezd ČSDSD. Hlavní náplní sjezdu se stalo vypořádání s rakouskou minulostí strany. Zde byl Šmeral zcela překvapivě svými spolustraníky rehabilitován⁶¹ a to hlavně díky podpoře ze strany kladenské, třebíčské a domovské - žižkovské organizace ČSDSD. Šmerala tak podpořily zejména oblasti, z nichž se měly o několik let později stát bašty KSČ a již zde lze pozorovat určitou erozi do té doby alespoň formálně jednotné ČSDSD. Krátce po sjezdu strany, počátkem roku 1919, opouští stranu okruh sympatizantů F. Modráčka a zakládá vlastní politickou stranu - *Socialistická strana československého lidu pracujícího*. Ze sjezdu tedy ČSDSD vyšla zdánlivě posílena a názorově homogennější. Stranu opustil největší Šmeralův názorový oponent a on sám prozatím setrval v pozadí. Odmítl nabídky na funkce velvyslance v Berlíně a z kraje roku 1919 odjel do Švýcarska jako dopisovatel Práva Lidu.⁶²

Navenek jednotná ČSDSD následně v červnu 1919 drtivě vyhrála obecní volby (přes 30% hlasů)⁶³. Naopak drtivou volební porážku utrpěla Československá národní demokracie vedená Karlem Kramářem – dosavadním předsedou vlády. Tato situace vedla prezidenta Masaryka k rozhodnutí jmenovat novým předsedou vlády V. Tusara (ČSDSD) namísto zamýšleného A. Švehly. Švehla tak i nadále vykonával funkci ministra vnitra. Nutno však dodat, že nová československá vláda prakticky zachovala půdorys vlády předchozí a ČSDSD, ač vítěz obecních voleb, v ní měla jen předsedu vlády a dva ministry.⁶⁴

Již v té době existovala uvnitř ČSDSD opozice okolo V. Housera a V. Šturce⁶⁵ vydávající dokonce vlastní tiskovinu⁶⁶ - týdeník *Sociální demokrat* a právě k této frakci se po návratu ze Švýcarska otevřeně přidal Bohumír Šmeral. Ten krátce nato odjíždí do Moskvy...

⁶⁰ GALANDAUER, J. *Bohumír Šmeral 1914-1941*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1986. 593 s. str. 158-160

⁶¹ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-demokratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

⁶² tamtéž

⁶³ ČAPKA, F. *Dějiny země koruny české v datech*, 3. vydání. Praha: Libri, 1999. 1001 s., ISBN 80-7277-000-4, str. 631

⁶⁴ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 – 1938) – díl první Vznik, budování a zlatá léta republik.*, 2. vydání. Praha: Libri, 2003. 571 s., ISBN 80-7277-195-7, str. 72-73

⁶⁵ budoucí první předseda KSČ

⁶⁶ SKILLING, H. Gordon. The Formation of a Communist Party in Czechoslovakia. *American Slavic and East European Review*. 1955, Vol. 14, No. 3, s. 346-358, str. 349 Dostupné na: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3000944>.

Zde se setkává s vůdčími osobnostmi místní KS (Troický, Lenin aj.) a je získán pro budoucí spolupráci. Ze své cesty si vede podrobné zápisky a později je vydá pod názvem *Pravda o sovětovém Rusku*. Šmeral se projevil jako bystrý pozorovatel a život v tehdejší RSFSR neidealizoval. V knize lze nalézt zmínky o žebrácích, kvetoucím černém trhu a vysokých cenách potravin.⁶⁷ A i přes maximální slušnost mu zejména Troický neustále vytýkal: „... *oportunistické činy z doby válečné*...“⁶⁸ a nejrůznějšími prostředky se snažil: „*Tlačit mne do postavení zodpovědného*“⁶⁹. Přičemž rozhodující roli v jeho postavení v očích KI hraje: „...*důvěra dělnických mas*...“⁷⁰

Na základě zkušeností z RSFSR mohl Šmeral nabýt dojmu, že internacionalistický směr socialismu s koncem války nezanikl, ale jeho těžiště se pouze přesunulo ze Západu na Východ, kde získalo mocnou oporu v sovětském Rusku, které navíc jako první zavádí marxistické postuláty do praxe. Znovu se našla šance jak integrovat české socialistické hnutí do nadnárodního rámce a vyprostit ho ze zajetí tzv. *sociálpatriotismu*⁷¹ tedy oficiální politické linie tehdejší ČSDSD. A tak Šmeral přijal tezi o vedoucí úloze sovětského Ruska v KI. Z dnešního pohledu se zdá až naivní důvěra, jakou přikládal ujištěním sovětských pohlavárů. Vždyť například zmíněná idea masové strany z něho o několik let později udělá doslova odpadlíka tehdejšího komunistického hnutí a málem skončí jeho vyloučením z KSČ. Partnerství s KI tak zpětně lze interpretovat jako čistě účelové spojení. Šmeral potřeboval pro svou politickou koncepci zahraniční oporu v nadnárodní platformě, protože nevěřil v úspěch izolovaného socialistického hnutí a KI získala elitní kádr pro realizaci své politiky v Československu.

Nutno dodat, že se Šmeralovi v Rusku dostalo nadstandardního zacházení a přístupu k politickým představitelům na nejvyšší úrovni, z čehož mohl i sám Šmeral nabýt domnění o jednání rovného s rovným a takový to přístup pak očekával i od běžného chodu III. Internacionály. Předvedené divadlo se ale představitelům KI nepochybně vyplatilo. Vždyť do té doby se zástupci československé levice, s výjimkou představitele KS československých

⁶⁷ Šmeral, B. *Pravda o sovětovém Rusku: denní záznamy z cesty do proletářské říše*. 1. vydání. Praha: Ústřední dělnické nakladatelství, 1920. 269 s. str. 78-79

⁶⁸ Šmeral, B. *Pravda o sovětovém Rusku: denní záznamy z cesty do proletářské říše*. 1. vydání. Praha: Ústřední dělnické nakladatelství, 1920. 269 s. str. 25

⁶⁹ tamtéž

⁷⁰ tamtéž

⁷¹ Termín sociálpatriotismus označoval politiku socialistických stran nezapojených do KI, které svým politickým programem vyjadřovaly podporu státu, kde působily a účastnily se tam na vládách v koalici s „*buržoazními stranami*“. V Československu se jednalo zejména o ČSDSD a ČSNS.

legionářů – J. Handlíře⁷², ani neúčastnili. Získání Šmerala představovalo velké vítězství KI. Do jejich služeb vstoupila všeobecně uznávaná politická osobnost disponující nadstandardním vzděláním, novinářskými i literárními schopnostmi a poměrně silnou domácí podporou⁷³. Z Moskvy tak B. Šmeral odjížděl již jako zastánce politiky Třetí internacionály.

2.3 Bouřlivý rok 1920

K založení KSČ se váže relativně krátké historické údobí ohraničené jarem 1920 a končící tzv. *slučovacím* sjezdem 2. listopadu 1921. Právě v tomto období se Šmeral znovu vrátil na politický vrchol, když se stal jedním z klíčových protagonistů tohoto procesu.

V rámci ČSDSD se zapojil do volební kampaně pro červnové volby, nicméně již zde si připravuje půdu pro svůj budoucí postup a prosadil kandidaturu A. Muny^{74, 75} ve *svém* kladenském obvodu na úkor jednoho z *mužů 28. října* F. Soukupa. Právě tyto kroky mu měly zajistit dostatek kádrů na klíčových pozicích pro transformaci strany. Volby přinesly ČSDSD obrovský úspěch. Získala čtvrtinu všech hlasů a 74 křesel v Národním shromáždění⁷⁶, více než kterákoliv jiná strana za celou existenci předválečného Československa. Šmeral sám se stal členem prestižního imunitního výboru NS⁷⁷.

Nicméně již v tomto období se začíná křehká jednota ČSDSD drolit. V létě 1920 odjela skupina členů *Levice* v čele s A. Zapotockým na II. kongres KI, kde byli českoslovenští zástupci vyzváni k přijetí 21. bodů Kominterny.⁷⁸ Následný polooficiální sjezd ČSDSD tuto podmínku sice splnil, ale pravicové křídlo strany výsledky rychle zpochybnilo a 30. září 1920 vyloučilo Šmerala a 15 jeho dalších spolupracovníků ze strany. Další tentokrát řádný XIII. sjezd ČSDSD zcela negoval výsledky *zářijového sjezdu* a odsoudil činnost celé *Levice*.⁷⁹ To

⁷² SKILLING, H. Gordon. The Formation of a Communist Party in Czechoslovakia. *American Slavic and East European Review*. 1955, Vol. 14, No. 3, s. 346-358, str. 347

Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3000944>

⁷³ Jak ukázal sjezd ČSDSD v prosinci 1918.

⁷⁴ představitel legionářů/komunistů

⁷⁵ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-democratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

⁷⁶ Český statistický úřad. *Výsledky voleb do NS 1920* [online]. 28. 2. 2006 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/\\$File/4219r_2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/$File/4219r_2.pdf).

⁷⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Seznam členů imunitního výboru* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/fsnem.sqw?org=295&id=376>.

⁷⁸ SKILLING, H. Gordon. The Formation of a Communist Party in Czechoslovakia. *American Slavic and East European Review*. 1955, Vol. 14, No. 3, s. 346-358, str. 350

Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3000944>.

⁷⁹ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-democratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

byl konec ideje transformace celé ČSDSD. Šmeralovi přisoudil v očích jeho sociálně demokratických oponentů pozici: „...muž, který se dovedl ideově obrátit dvakrát, zvládne to i napotřetí či napočtvrté...“⁸⁰

Následný Boj o lidový dům⁸¹ a prosincová generální stávka⁸² už nebyly ničím jiným než projevem snahy získat co možná největší podíl z dědictví po ještě nedávno jednotné a mocné ČSDSD. Nutno též přiznat, že Šmeral se v tomto revoluční období profiloval spíše jako umírněný politik, možná v souvislosti s neblahými zkušenostmi na neúspěšnou stávku z října 1918 ztratil víru v možnost izolovaného socialistického převratu⁸³ a možná proto, že mu takový agresivní styl politiky byl zkrátka cizí. On sám se ostatně označoval spíše za *analytika revoluce*.⁸⁴ Šmeralova váhavého přístupu k vedení stávky si všimli i lidé stojící mimo SML např. Ferdinand Peroutka, když dle něho Šmeral: „...*Energii projevoval toliko tam, kde zabraňoval neštěstí, jež vzniklo ze srážek lidu s ozbrojenou státní mocí.*“⁸⁵

2.4 Postoj k rozbití ČSDS

Ironií osudu se Šmeral, zastánce masové stranické organizace, zasloužil o rozštěpení jedné z největších socialistických stran tehdejší Evropy. On sám svoji činnost zdůvodnil jako záchranu organizovaného hnutí československého dělnictva, které se po vzniku samostatné republiky stalo až příliš silným na to, aby ho představitelé *buržoazních* stran mohli tolerovat ve své stávající mohutnosti. Takto se vyjádřil v NS v lednu, když hájil prosincovou činnost své frakce: „...*poněvadž rozložení na stranu buržoasní českou a německou pouhou buržoasní*

⁸⁰ tamtéž.

⁸¹ Příslušníci levicového křídla (marxistická levice) na podzim 1920 načas obsadili Lidový dům (sídlo ČSDSD) a tiskárnu, kde se tisklo Rudé právo i Právo lidu. Potyčky sympatizantů obou táborů nakonec skončily vyvedením příslušníků Šmeralovy skupiny četnictvem a soudním procesem. Soud přiřkl Lidový dům A. Němcovi (resp. jím ovládané komanditní společnosti, který byl oficiálním zapsaným vlastníkem této nemovitosti) a v důsledku toho ČSDSD. Tehdy stále ještě platný a účinný rakousko – uherský spolkový zákon totiž neuznával právní osobnost politických stran, argument Levice, že ovládá většinu organizace z hlediska počtu členů strany, se tak ukázal jako právně irelevantní.

⁸² Prosincová stávka, k níž dalo pokyn vedení SML byla reakcí na tzv. Boj o Lidový dům. Výzva SML k zahájení generální stávky, však nebyla celostátně akceptována a její průběh v jednotlivých oblastech se lišil. Probíhala jen v izolovaných regionech (části Prahy, Kladensko, Hodonínsko). Stávka tak skončila jako fiasko, díky rychlé a účinnému zásahu armády, četnictva, a policie poté co některé byli její organizátoři (mj. A. Zápotocký) zatčeni. Počty zatčených šly tehdy do tisíců. Její chaotická organizace byla později Šmeralovi mnohokrát vytýkána ze strany KI i domácích kritiků (mj. P. Reiman).

⁸³ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 – 1938) – díl první Vznik, budování a zlatá léta republik*. 2. vydání. Praha: Libri, 2003. 571 s., ISBN 80-7277-195-7. str. 134

⁸⁴ REIMANN, P. *Dějiny Komunistické strany Československa*. 1. vydání. stať č. 8. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocianku=2013120404>.

⁸⁵ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 – 1938) – díl první Vznik, budování a zlatá léta republik*. 2. vydání. Praha: Libri, 2003. 571 s., ISBN 80-7277-195-7. str. 144

*vládní většinu dělalo těžce možnou, za tím účelem měla být rozbita sociální demokracie jako historicky se vyvinuvší politická organizace proletariátu ...*⁸⁶

Kromě tlaku vnějšího se z jeho pokladu na rozpadu ČSDSD podílela i zrada vedoucích představitelů sociální demokracie. Ti měli vyměnit dosažení cílů národních za cíle sociální a tak zradit dělnickou politiku strany výměnou za vysoké posty ve vládě. „Většina měla být zkorumpována pro vládní politiku naznačeného obsahu, z menšiny měla být vytvořena strana nezkušená, romanticko – radikální, kterou držitelé moci chtěli odstoupiti, aby se nemohla hnouti...“⁸⁷

Pro takovou situaci našel Šmeral paralelu přímo ve fungování ČSDSD, když v roce 1872 skupina kolem J. Baráka opustila rodící se sociální demokracii a přešla k mladočechům.⁸⁸ V roce 1920 tak Tusar, Soukup a Bechyně zradili stejně jako Barák necelých 50 let před nimi, a proto bylo nutné odstříhnout jejich pravicové křídlo, aby strana mohla dál pokračovat ve vývoji žádoucím směrem. Sociálně demokratický a komunistický směr v duchu této evolucionistické logiky představovaly vlastně totéž, neboť se stále jednalo o týž politický proud. Naopak zbytková sociálně demokratická strana představovala odštěpenecké hnutí, pro které Šmeral užíval termín sociálpatrioti. On sám to údajně vystihl výrokem: „*Já hrdě říkám, jsem komunista. To jest, jsem starý, poctivý sociální demokrat.*“⁸⁹

Je nutno přiznat, že vývoj politické situaci na československé levici dal minimálně v prvních pěti letech existence KSČ takovým tvrzením za pravdu. Přibližně 71 % příslušníků KSČ⁹⁰, z celkových cca 350 000⁹¹, se rekrutovalo z ČSDSD, která takto z původní přibližně⁹² půlmilionové⁹³ základny ztratila skoro polovinu svých členů a mnohé místní organizace musela vytvářet úplně znovu. Tento stav dočasně činnost ČSDSD paralyzoval, protože se

⁸⁶ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol z jednání NS (13. 1.1921)* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/041schuz/s041004.htm>.

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ ŠMERAL, B. *Národnostní otázka v sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského ; Od jakých názorů a do jakých vůdců odklonilo se české dělnictvo před padesáti lety.* 1. vydání. Praha: Rudé právo, 1956. 91 s. str. 84 – 87

⁸⁹ Česká televize. *Historie cs. Když byli komunisté v opozici* [online]. 21. 5. 2011 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/124779-kdyz-byli-komuniste-v-opozici/>.

⁹⁰ ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939.* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 147

⁹¹ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-democratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

⁹² Slovo přibližně je na místě, neboť počet slovenských členů v tomto období nedal zcela spolehlivě zjistit.

⁹³ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-democratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

v následujících letech musela soustředit zejména na stabilizaci vlastní organizační a členské struktury.

Způsob jakým se Šmeral zamýšlel přivést československé komunisty pod prapor KI, neměl v ostatních evropských zemích obdoby. Standardně totiž komunistické strany vznikaly jako odštěpenecká hnutí radikálů, většinou minoritní. Šmeral jakožto příznivce konceptu masové strany takovou možnost zavrhl a pokusil se převést do tábora Třetí internacionály celou ČSSDS. Jako argument, aby postup: „...*dál se po cestě, která byla jiná než v okolních zemích...*“⁹⁴ posloužila celková společenská situace⁹⁵ a mezinárodní situace⁹⁶.

Zatímco v sousedních zemích jako Maďarsko a Německo vznikly komunistické strany jako jeden z projevů poválečných zmatků, frustrace z porážky a celkového rozkladu politického systému, v Československu se o podobné faktory opřít nešlo. Nějaké revoluční převzetí moci vůbec nepřicházelo v úvahu. Československý aparát fungoval dostatečně dobře na to, aby izolované akce jako např. nepokoje v Oslavanech u Brna⁹⁷ rychle zpacifikoval, proto Šmeral podobné izolované akce nepodporoval, dokonce snad i odmítal, lze-li tak říci podle obsahu jeho referátu na ustavující schůzi KSČ z května 1921: „*Předčasné pokusy neprospěly by nám... upozorňuji na maďarskou*⁹⁸ *zkušenost!*“⁹⁹

Ostatně Šmeral nebyl revolucionář a měl-li se tak projevit, zpravidla selhal. To dokazují neúspěchy generálních stávek z let 1918 i té z prosince 1920. Právě krach *prosincové stávky* mu ostře vyčetla exekutiva III. sjezdu Kominterny, zejména Karl Radek.: „*Mínění některých soudruhů např. Šmerala, že období otevřených bojů je zakončeno a že přejítí musíme k válce posiční, je úplně falešné*“¹⁰⁰

Němečtí a italští delegáti dokonce volali po jeho odvolání.¹⁰¹ Situaci nakonec musel vyřešit až Leninův zásah. Lenin uznal striktně revoluční postoj za nemožný z důvodu

⁹⁴ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 11

⁹⁵ Když v květnu KSČ skutečně vznikla, československý stát byl již stabilizován (v únoru byla přijata ústava)

⁹⁶ Bolševická vlna v Evropě opadla z důvodu porážky sovětských vojsk pod Varšavou na podzim roku 1920.

⁹⁷ Skupina příznivců SML zde dočasně ovládla elektrárnu. Akci rychle potlačil zásah legionářů, četnictva a ozbrojených Sokolů.

⁹⁸ Šmeral odkazuje na rychlý rozpad Maďarské republiky rad z roku 1919.

⁹⁹ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 25

¹⁰⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 158 (8.7) str. 2

¹⁰¹ SKILLING, H. Gordon. The Formation of a Communist Party in Czechoslovakia. *American Slavic and East European Review*. 1955, Vol. 14, No. 3, s. 346-358, str. 356

Dostupné na: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3000944>.

minimální agitace v armádě¹⁰², avšak žádal přehodnocení Šmeralova budoucího postupu: „Šmeral dva kroky nalevo a levice jeden napravo...“¹⁰³

Z uvedeného hodnocení vyplývá struktura *Levice* resp. nově vznikající KSČ, v níž bylo jen minimum příznivců sovětského/bolševického socialismu. Většinu tvořili bývalí členové ČSDSD, z nichž většina patřila ke Šmeralovu *pravému* křídlu. Levé křídlo strany zaujala pestrá názorová směsice. Michal Reiman¹⁰⁴ si ve svých *Dějínách KSČ* trpce stěžuje, že levou opozici v prvním roce existence strany tvořili hlavně anarchosyndikalisté.¹⁰⁵

2.5 Vznik KSČ¹⁰⁶ a Šmeralova role v něm (1921)

Ačkoliv od prosince předchozího roku polooficiálně existovala Strana marxistické levice, žádné institucionální ukotvení československých komunistů dosud neexistovalo a ani ze strany KI k uznání prozatím nedošlo, protože SML dosud nepřijala program 21 bodů KI potřebný pro její včlenění do organizace KI. Nutno přiznat, že Šmeral z pozice zatím nezvoleného, nicméně respektovaného vůdce, s přijetím 21 bodů nespíchal. Pro jeho pasivitu lze nalézt minimálně dva důvody.

Za první. Odklad vzniku strany na pozdější dobu měl zajistit dostatek času pro zatím nerozhodnuté sociálně demokratické předáky, aby se podařilo vytvořit co možná nejhustější síť místních organizací. V zájmu masovosti strany.

Za druhé. Ne všechny podmínky vyžadované KI pro přistoupení nové strany byly zcela v souladu s jeho učením, a tak dost možná vyčkával a čekal na možné kompromisní řešení. Zejména článek 13 znamenal přímý rozpor s jeho pojetím masové strany, neboť jeho doslovným uplatněním by učinilo takový cíl v dlouhodobém horizontu neuskutečnitelným:

¹⁰² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s. n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 166 (17. 7). str. 1

¹⁰³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s. n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 166 (17. 7.) str. 1

¹⁰⁴ na počátku 30. let podporovatel K. Gotwalda

¹⁰⁵ REIMANN, P. *Dějiny Komunistické strany Československa*. 1. vyd. stať. č. 9. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2013120405>.

¹⁰⁶ Je nutné zmínit, že skutečně první českou komunistickou stranu založili českoslovenští legionáři již v roce 1917. Tento akt ovšem nenalezl v Československu širší odezvu a její členové (např. A Muna) po návratu do ČSR jako členové organizovaného politického uskupení nevystupovali a zapojili se do politické činnosti v rámci ČSDSD. Vzniku KSČ předcházeli vznik slovenské KS (leden) a KS českých Němců (březen). Oficiálně proklamované datum 16. 5. 1921 je tedy vznikem pouze československé větve KS. Kromě ní existovaly ještě židovská, polská a již zmíněná německá. Ke spojení v do jedné- celostátní KS došlo až v listopadu 1921.

Komunistické strany všech zemí, kde komunisté pracují legálně, musí pravidelně provádět čistky (novou registraci)¹⁰⁷

Tento svůj nesouhlasný názor vyjádřil na ustavujícím sjezdu v květnu 1921, když vyjádřil své přesvědčení: „*Ruským soudruhům bychom neprospěli, kdybychom jim nemluvili úplnou pravdu, kdybychom se k nim chovali jako lidé závislí a vázaní...*“¹⁰⁸

Svým váhavým přístupem se Šmeral dostal do rozporu s německou větví (Worwarts) v čele s Karlem Kreibichem, který prosazoval naopak co nejrychlejší založení nadnárodní komunistické strany pro celé Československo. Spor vyvrcholil, když si v březnu 1921 čeští Němci založili vlastní komunistickou stranu. Stále vyčkávající Šmeral německou netrpělivost přičítal poválečné frustraci a snaze zvrátit nepříznivou situaci akcí revolučními činy.¹⁰⁹

Již od ledna se navíc Šmeral ocitl pod tlakem KI ve věci budoucího financování strany, když odmítl vnější financování z Moskvy. Tento názorový střet byl jen jedním z dalších projevů Šmeralovy snahy vybudovat masovou dělnickou stranu na způsob někdejší ČSSDSD. Životaschopná dělnická strana v jeho pojetí nemohla existovat, pokud zde neexistovalo přímé spojení mezi jejím aparátem a *ekonomickou bází* tj. prostými dělníky.¹¹⁰

Představitelé KI znepokojení tímto stavem dokonce zahájili diskreditační kampaň¹¹¹ spojenou s podplácením klíčových osobností *Levice*. Snaha představitelů KI odstavit Šmerala z vedení strany tak začala vlastně dřív, než KSČ vůbec vznikla. Jako důkaz poslouží obsah telegramu adresovaný vedoucím berlínské odbočky KI Bélou Kunem¹¹² do Prahy: „...*za každou cenu utvořit komunistickou stranu v ČSR. Když bude třeba ještě peněz, aby se mohli podplácet nerozhodní redaktori a důvěrníci, žádejte přes Berlín...*“¹¹³

Kun zde sice nezmiňuje přímo Šmeralovo jméno, z obsahu telegramu však jasně plyne snaha KI ovládnout aparát a tiskový odbor rodícího se uskupení, tak aby bylo zajištěno co

¹⁰⁷ Totalita. *21 bodů KI* [online]. posl. mod. © 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ki_podm.php.

¹⁰⁸ ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 26

¹⁰⁹ ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 42

¹¹⁰ KALOUS, J., KOCIÁN, J. *Český a slovenský komunismus (1921-2011)*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. a Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. 459 s., ISBN 978-80-7285-156-0. str. 327

¹¹¹ tamtéž str. 33

¹¹² bývalý vůdce maďarské republiky rad

¹¹³ KALOUS J., KOCIÁN, J. *Český a slovenský komunismus (1921-2011)*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. a Ústav pro studium totalitních režimů, 2012. 459 s., ISBN 978-80-7285-156-0. str. 330

nejrychlejší založení KSČ a prosazení politické vůle KI. Podplacení redaktoři a důvěrníci by nepochybně měli za úkol Šmeralův projekt, který byl v přímém rozporu s politikou KI, sabotovat a uspíšit založení KSČ v souladu s doktrínou KI.

V květnu 1921 nakonec Šmeral ustoupil nejprve českým komunistům a sjezd ve dnech 15. – 16. května přijal 21 bodů KI, čímž byla oficiálně založena KSČ a na přelomu října a listopadu již značně frustrovaný ustoupil i od koncepce pozvolného budování strany a podpořil závěry tzv. *slučovacího sjezdu*.

Slučovacímu sjezdu předcházela ostrá kritika ze strany KI adresovaná přímo na osobu Šmerala. Týkala se již zmíněného fiaska prosincové generální stávky a liknavosti při slučování jednotlivých sekcí komunistické strany působících v Československu. Na kritiku Šmeral rezignovaně reagoval v *Rudém právu*, kde se vyjádřil že: „...je bezpodmínečně ochoten podržít se thesím a instrukcím výkonného výboru...“¹¹⁴

Ani jeden ze Šmeralových cílů, jichž mělo být dosaženo před vznikem strany, nedošel naplnění a pro budoucí vývoj KSČ to mělo v obou případech velmi závažné důsledky. Nedostatek času pro nábor co největšího počtu kádrů zapříčinil, že se KSČ nepodařilo svůj vliv rozšířit na některá tradiční dělnická centra jako např. Plzeň či Ostrava. Takto je udržela ČSDSD a získala tak nástupiště pro svůj budoucí růst, čehož bude Šmeral ještě po třech letech od vzniku strany velmi litovat.¹¹⁵ Ve 30. letech tak KSČ znovu získá mocného konkurenta na levici.

Nezdar ve sjednání kompromisu ve vztahu ke KI pak znamenal totální připoutání KSČ k politice KI. Ta hned v prvním telegramu oslavujícím vznik jednotné KSČ žádala jako první krok nové strany její nejpřísnější centralizaci.¹¹⁶

Způsob, jakým KSČ vznikla, přinesl první porážku Šmeralově politickému názoru. Porážku utrpěl i na poli vnitrostranickém, když květnový sjezd zvolil prvním předsedou¹¹⁷

¹¹⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 166 (17. 7.) str. 3

¹¹⁵ viz *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 232 (232.) str. 5

¹¹⁶ ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 55

¹¹⁷ Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

KSČ Václava Šturce - představitele radikální levice ve straně¹¹⁸. Šmeral obsadil post místopředsedy.¹¹⁹ Prozatím nicméně zůstal nezpochybnitelnou intelektuální a politickou autoritou strany se silným vlivem na vnitřní vývoj i politické směřování na vnitrostátní úrovni.

3. B. Šmeral – čelný představitel KSČ a jeho působení v čele strany (1921/2 – 1925)

Vznik KSČ v roce 1921 přivedl do československého stranického spektra velmi silné uskupení se slibným potenciálem. Průmyslové oblasti v českých zemích a tradičně levicově naladěné voličstvo tvořily ideální základnu. První tři roky fungování KSČ lze hodnotit jako nadmíru úspěšné. Vedení strany mělo dostatečnou autoritu pro prosazení klíčových programových priorit a vzhledem ke komplikované vnitropolitické situaci v SSSR¹²⁰ nebylo příliš ovlivňováno direktivami ze strany KI.

Na těchto úspěších měl nepochybně určitý podíl i Bohumír Šmeral. Ten se spolu se dvěma dalšími členy UVV, K. Kreibichem a A. Zápotockým,¹²¹ podílel na formování politické linie KSČ v tomto období. Vzhledem k naprosto odlišnému intelektuálnímu zázemí a příslušnosti k rozdílným stranickým frakcím všech tří zainteresovaných osob představoval výsledný program konsensus přijatelný v rámci celé KSČ. Šmeral zde zastupoval pravé/konzervativní křídlo. Kreibich reprezentoval levice inklinující mnohdy až k *Trockismu*¹²² a Zápotocký směřoval svým politickým profilem do středu a ve straně vykonával úlohu jakéhosi *mluvčího rudých* odborů.

Výsledný program se v tomto období zaměřil hlavně na následující body:

¹¹⁸ Česká televize. Historie cs. *Když byli komunisté v opozici* [online]. 21. 5. 2011 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/124779-kdyz-byli-komuniste-v-opozici/>.

¹¹⁹ Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

¹²⁰ smrt Lenina a následné nástupnické spory mezi členy vedení

¹²¹ Česká televize. Historie cs. *Pod Klémovou čepicí* [online]. 1. 11. 2009 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/72656-pod-klemovou-cepici/>.

¹²² SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 238
Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

1. Stabilizaci kádrové politiky strany, jíž mělo být dosaženo zejména propuštěním zatčených protagonistů prosincové stávky (Muna, Zápotocký)¹²³
2. Kritika zásobovacího programu – agrárnícká politika, při postupném rušení vázaného trhu.¹²⁴
3. Kritika pozemkové reformy, požadující radikální změnu přerozdělování zabavené půdy a její odnímání velkostatkářům (např. Lichtensteinům)¹²⁵
4. Na mezinárodním poli pak uznání a spolupráci s RSFSR/SSSR¹²⁶

Perioda růstu moci KSČ kulminovala úspěchem ve volbách do NS konaných v roce 1925. Strana získala 41 křesel v NS¹²⁷, tj. 60 % všech křesel, která v minulém volebním období získala ČSDSD a to je nutno brát v úvahu, že se na volebních výsledcích negativně projeví výsledky tzv. *Bubníkiády*.¹²⁸

I přes relativně stabilní vývoj se v tomto údobí vedly tři klíčové vnitrostranické spory, které předznamenaly další směřování KSČ. Ty v konečném důsledku znamenaly změnu politické linie a pro Šmerala těžkou politickou porážku, po níž svůj vliv ve straně nikdy neobnovil.

3.1 Nalezení jednotného postoje k československému státu

První z výše zmíněných diskuzí se týkala zásadního rozporu mezi pravou a levou frakcí strany v otázce, jakým způsobem postupovat ve vztahu k československému státu. Šmeral zde představoval reprezentanta tzv. *národního*¹²⁹ proudu strany s poměrně vstřícným postojem k samostatné ČSR. Existence ČSR znamenal pro něho vyústění určitého historického vývoje, s nímž bylo nutné se smířit a přizpůsobit se mu:

¹²³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 160 (9. 7.) str. 1

¹²⁴ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 152 (1. 7.) str. 1

¹²⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 152 (1. 7.) str. 1

¹²⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník II. Číslo 166 (17. 7.) str. 1

¹²⁷ Český statistický úřad. *Výsledky voleb do NS z roku 1925* [online]. 28. 2. 2006 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/\\$File/4219rr_2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/$File/4219rr_2.pdf).

¹²⁸ viz. níže

¹²⁹ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4, str. 261

„...my uznáváme tento stát jako přirozenou základnu třídního boje...My uznáváme existenci samostatné Československé republiky nejenom jako prostou skutečnost, nýbrž jako veliký dějinný pokrok proti dřívějšímu stavu...“¹³⁰

To ale neznamená, že by neměl k jejímu fungování řadu kritických připomínek. První skupinu těchto kritických poznámek lze zařadit do oblasti mezinárodního ukotvení ČSR. To pak bylo úzce provázáno s oblastí hospodářskou, což vyplývalo z několikrát zmiňovaného Šmeralova ekonomického pojetí socialismu.

3. 1. 1 Mezinárodně - ekonomická kritika ČSR

ČSR v tomto náhledu představoval produkt systému utvořeného na mezinárodní konferenci ve Versailles, jehož dopad na středoevropský prostor byl veskrze negativní, protože zlikvidoval po staletí zažitě svazky a tradiční ekonomickou výměnu:

„Versailleský, mír ochromil výrobnost největšího evropského hospodářského území - Německa, zkomplikoval poměry ve střední Evropě tak, že místo aby přistoupil k plánu obnovy, k regulérním hospodářským stykům, bylo v Evropě všechno zmotáno, spleteno a uvedeno do zmatku...“¹³¹

Vyřazením Německa z tohoto systému se ČSR připravila o strategického obchodního partnera pro svůj průmyslový odbyt, neboť ostatní sousední státy ČSR zdaleka neměly takový ekonomický potenciál, aby se staly odbytištěm pro československé výrobky. Následkem toho Šmeral dovodil že: „Stát je přeprůmyslněn...“¹³²

Takový stav v budoucnu nutně musel vést ke krizi československé ekonomiky a nezaměstnanosti. Následný vývoj dal v tomto směru Šmeralově kritice za pravdu. *Přeprůmyslnění* státu v kombinaci s Rašínovou *deflační politikou*¹³³ opravdu vedlo k hospodářské krizi, z níž se ČSR vzpamatovala až ve druhé polovině 20. let.

¹³⁰ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol z jednání NS (13. 1.1921)* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/041schuz/s041004.htm>.

¹³¹ ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 20

¹³² ŠMERAL, B. (1981). *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 467 s. str. 68

¹³³ MACH, P. *Alois Rašín a teorie deflační politik.* [online]. 8. 9. 2003 [cit. 8. 3. 2015] Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/clanky/alouis-rasin-a-teorie-deflacni-politiky>.

Proto Šmeral vycházel z teze, o níž opřel i své učení austromarxistické, kde prosazoval: „...*nutnosti velkých hospodářských celků...*“,“¹³⁴Vyřazení Německa a Ruska z mocenského uspořádání Evropy navíc znamenalo, že jediný kontinentální hegemon, Francie, si vybuodoval takovou pozici, kdy se na počátku 20. let československý stát ocitl téměř ve vazalském postavení, a proto Šmeral již v roce 1921 požadoval: „...*odpoutání od dosavadní jednostranné závislosti na Francii, jiný kurs k dělnickému hnutí a jiný kurs k národním menšinám, jiný poměr k německým reparacím a sankcím a zejména jiný poměr k Rusku...*“¹³⁵

I tento kritický pohled se v budoucnu ukáže jako naprosto oprávněný. Na druhou stranu i na základě ekonomického pojetí socialismu lze Šmerala považovat za zastávce jednotného československého státu, odmítajícího jakékoli separatistické snahy. Takové kroky by totiž ještě více existenci ČSR ohrozily. Názory, které ze Šmerala udělaly internacionalistu, tak z něho paradoxně udělají i zastávce jednotného československého státu.

3. 1. 2 Kritika národnostní politiky ČSR

Ze Šmeralova pohledu ovládl ČSR nebezpečný *egoistický národní šovinismus*¹³⁶ Na rozdíl od ostatních spolustraníků a v naprostém rozporu se svými slovenskými kolegy ale uznal Masarykův koncept československého národa: „...*žádáme pro každý národ právo na sebeurčení...také pro národ československý...*“¹³⁷

Odpovídal totiž jeho konceptu pocházejícímu již z období R - U, kde úkolem Čechů je přispět k obrodě Slováků¹³⁸, což do značné míry odpovídalo ideji o slovenské větvi jednoho národa, kterou od české větve odlišuje jen určitá kulturní zaostalost. Z těchto důvodů také patřil k zastáncům slovenské autonomie.¹³⁹

Co se týče přístupu k národnostním menšinám tak v tomto bodě nedokázal Šmeral po celé období zaujmout pevné a jasné stanovisko. V jeho vyjádřeních z let 1922 - 1925 se sváří

¹³⁴ ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 68

¹³⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol z jednání NS (13. 1.1921)*

[online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/041schuz/s041004.htm>.

¹³⁶ ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 68

¹³⁷ ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 69

¹³⁸ viz. kapitola Šmeralův austromarxismus

¹³⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník IV. Číslo 100 (1. 5.) str. 1

dva zcela protichůdné principy. Jeden naráží na již zmíněné ekonomické hledisko. Dle tohoto pohledu by odtržení oblastí obývaných menšinami znamenalo konec životaschopnosti ČSR a popření práva československého národa na sebeurčení. Druhý pohled přebírá Leninovu tezi na: „*Právo na sebeurčení až do oddělení...*“¹⁴⁰

Zde si však Šmeral klade otázku, zda má přednost právo národa na sebeurčení nebo socialistické hnutí. Problematiku demonstruje na příkladě maďarské menšiny.

V případě, že by se Maďaři na jižním Slovensku odtrhli a realizovali své právo na sebeurčení prostřednictvím připojení k samostatnému Maďarsku, ocitli by se pod kontrolou Horthyho fašizujícího režimu. Pokud by však i nadále zůstali součástí ČSR, měli by daleko lepší podmínky pro budování mezinárodního socialistického hnutí, a tak by prospěšnou úlohu sehráli i v boji proti Horthyho diktatuře.¹⁴¹ Svým nekonzistentním přístupem si vysloužil ostrou kritiku spolustraníků, zejména těch pocházejících z národnostních menšin. A. Neurath¹⁴² takto Šmerala vyzval k jasnému vyjádření. Dle jeho názoru: „*Právo na sebeurčení musí přiznáno nebo odmítnuto...*“¹⁴³

Váhavý postoj k právu sebeurčení zákonitě vedl ke sporům se zástupci jednotlivých národností v KSČ. Levá opozice ve straně reprezentovaná redaktorem Rudého práva Janem Doležalem, vytykala Šmeralovu vedení, že politika menšin se dostala do předstihu před oficiální politiku KSČ, neboť prostřednictvím svých zástupců Frieda¹⁴⁴ a Verčíka¹⁴⁵ žádá¹⁴⁶ jen: „*...ideovou jednotu...*“¹⁴⁷

Neshod vedení se zástupci menšin později šikovně využila KI při prosazování programu Bolševizace.¹⁴⁸ Právě zástupci menšin se stali jeho prvními podporovateli, ačkoliv se velkého vděku ze strany KI nedočkali a po V. sjezdu KSČ většina z nich stranu opustila.¹⁴⁹

¹⁴⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 232 (2. 10.) str. 5

¹⁴¹ tamtéž

¹⁴² člen strany hlásící se k německé národnosti

¹⁴³ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 242 (14. 10.) str. 1

¹⁴⁴ národností Němec

¹⁴⁵ národností Slovák

¹⁴⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 242 (11. 10.) str. 3-4

¹⁴⁷ tamtéž, str. 4

¹⁴⁸ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci.* 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4, str. 56

Vinou kompromisního přístupu tak Šmeralův pohled na národnostní uspořádání v republice nikdy nezískal podporu vzhledem k existenci KSČ jakožto nadnárodnostního politického uskupení. Až příliš opatrný postup nevyhovoval ani jedné z národnostní skupině podílející se na fungování KSČ. Čechům upíral vedoucí postavení v jejich státech, Slováky vůbec nepovažoval za samostatný národ a menšinám se zdráhal přiznat právo na sebeurčení.

3.2 Spor o organizaci strany

Na rozdíl od národnostní politiky strany se v této diskuzi podařilo Šmeralovi svou politickou linii v uvedeném období prosadit, ačkoliv na jeho konci byla podrobena ostré kritice ze všech stran. Koncept masové strany sdružující nejrůznější názorové proudy představoval autenticky Šmeralovský projekt, i když nemalou zásluhu na něm mělo již výše uvedené konsensuální vedení strany představiteli odlišných názorových frakcí.

V období let 1921 - 1925 tak KSČ poskytla existenční základnu nejrůznějším levicovým hnutím. Pod Šmeralovým vedením tak paradoxně přežívaly i ideje družstevního hnutí. KSČ převzala síť družstev *Česká včela*¹⁵⁰ a příznivce strany Rudé právo vyzývalo ke vstupu do ní, neboť družstevní hnutí: „...*jest složkou všech organizací dělnické třídy*...“¹⁵¹

KSČ poskytla i podporu rodícímu se levicovému ženskému hnutí, jehož propagátorkou se stala Míla Grimmichová. V Rudém právu se objevovalo volání po *jednotné frontě žen*.¹⁵²

Zvrat v této politické linii přinesl V. kongres KI a jím nastolený program *bolševizace*¹⁵³. Komunistické strany měly nadále být úzkými uskupení *avantgardy* dělnického hnutí a přejít na systém organizace v buňkách. Taková koncepce se pochopitelně dostala do přímého rozporu s ideou masové strany. Toto si uvědomili i delegáti kongresu. Trocký referoval: „*Bud' odvrhneme Šmerala a s ním masy nebo ho budeme akceptovat spolu s nimi*...“¹⁵⁴

¹⁴⁹Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015].

Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

¹⁵⁰ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 23

¹⁵¹ *Rudé právo-Rudý večerník: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník IV. Číslo 111 (16. 5.) str. 3

¹⁵² *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník VI. Číslo ? (11. 3.) str. 1

¹⁵³ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 56

¹⁵⁴ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 74

Šmeral proti takové politice vystoupil až překvapivě ostře a důrazně. Protentokrát opustil konsensuální metodu vyjednávání a na kladenském táboře lidu¹⁵⁵ pronesl ostrou kritiku závěrů V. sjezdu KI. Způsob takového protestu, však mohl slavit úspěch někdy počátkem 20. století, ale rozhodně ne v roce 1924. Bez ohledu na podporu dělnictva se totiž rozhodlo v Moskvě a na sjezdových závěrech nic masy změnit nemohly. Své závěry následně Šmeral publikoval i v Rudém právu a vyvolal tím vnitrostranický spor odehrávající se prakticky po celý říjen 1924. Spor o to vážnější, že se v té době odehrával II. řádný sjezd KSC.

Základními Šmeralovými argumenty v boji proti buňkám se stalo:

1. Až příliš rychlé a nekoncepční změna organizace strany, a proto žádal, aby se:
„...hledalo možnost přechodných opatření...“¹⁵⁶

2. Aby došlo k rozšíření UVV, tak by bylo možné vyřešit spory konsensuálně a nedocházelo by zakládání dalších mocenských center v KSC, protože: *„Strana není husa, aby musela mít dvě křídla...“¹⁵⁷*

3. Ruské dělnické hnutí nepochybně může představovat určitou inspiraci, nicméně Rusko na rozdíl od ČSR prodělalo v posledních dvaceti letech tři revoluce, a proto: *„Nemůže však být mechanicky přeneseno...“¹⁵⁸*

Výše uvedené argumenty vzbudily ostrou kritiku protišmeralovské opozice, redaktora Rudého práva J. Doležala. Ten Šmeralovi vyčetl, že příčinou jeho negativního postoje je: *„Teoretická rozplizlost a malá aktivita...“¹⁵⁹*

¹⁵⁵ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s. n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 232 (24. 10.) str. 4-6

¹⁵⁶ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s. n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 232 (24. 10.) str. 4

¹⁵⁷ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s. n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 232 (24. 10.) str. 6

¹⁵⁸ *tamtéž*

¹⁵⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.* V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 240 (11. 10.) str. 4

Kritické ohlasy přišly dokonce i z rodné Třebíče Předák A. Mareš vznesl tento argument: „*Naše organizace až dosud budovaná na sociálně demokratickém vzoru, nemohou dnes naprosto dostačovat...*“¹⁶⁰.

Vlně kritiky nakonec Šmeral ve své závěrečné řeči na sjezdu ustoupil a uznal omezenou suverenitu KSČ: „*Stali jsme se součástí velké světové části a naše svrchovanost jest omezena...*“¹⁶¹

Přesto je jeho pomyslná sebereflexe jen váhavá a nepříliš přesvědčivá. K nutnosti mít stabilní masovou stranu se ostatně v projevu několikrát vrátil¹⁶² a díky dočasnému spojení s trockistickou levicí¹⁶³ si udržel i svou pozici v ÚV pod Hakenovým¹⁶⁴ vedením.

Následkem politiky avantgardnosti byl počátek úbytku členstva¹⁶⁵ KSČ, z čehož mohla těžit obrozující se ČSDSD.

3.3 Bubníkiáda a kritika z Kominterny

V. kongres KI a následné spory o organizaci odstartovaly největší vnitrostranický spor od založení KSČ. Projekt bolševizace narazil u části představitelů na rozhodný nesouhlas. Viděli v něm totiž postupné připoutávání KSČ ke KI. A právě podle jedné z vůdčích osob této frakce, poslance NS Josefa Bubníka, dostala aféra pojmenování Bubníkiáda.¹⁶⁶

Šmeral se do sporu zapojil až v jeho závěru. V únoru 1925 totiž probíhala série tzv. *protidrahotných bouří*¹⁶⁷, na jejichž realizaci se aktivně podílel jako táborový řečník. S ohledem na události z října předchozího roku je role Šmerala v Bubníkiádě poměrně překvapivá. Jde o poslední moment, kdy uplatnil svůj vliv z pozice síly a zbytek strany tento zásah respektoval. Do sporu znesvářených frakcí zasáhl ne jako jeden z členů ÚVV, ale

¹⁶⁰ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 243 (15. 10.) str. 4

¹⁶¹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník V. Číslo 260 (6. 11.) str. 4

¹⁶² tamtéž

¹⁶³ RUPNIK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání. Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 71

¹⁶⁴ Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

¹⁶⁵ Do roku 1930 ztratila KSČ 900 z původních 1300 stranických buněk.

¹⁶⁶ SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 238

Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

¹⁶⁷ *Rudé právo-Rudý večerník: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník VI. Číslo 32 (7. 2.) str. 1

koordinovaně společně se svými starými spojenci Munou a Zápotockým. Odsoudil stávající stav i způsob jak byla krize řešena: „*Nemohou souhlasiti se způsobem jakým, bylo provedeno, rozbilo protidrahotní akci...*“¹⁶⁸

Z uvedeného jasně vyplývá způsob Šmeralovy politické práce a jeho teorie masové strany. Styky s dělnictvem, personální základnou, měly v tomto pojetí přednost před vnitrostranickými pŕtkami, které nemohly být řešeny zákulisně ani výměnou názorů na stránkách novin, ale vždy pouze koordinovaným zásahem nejvyššího vedení strany. Ten měl zajistit rychlé a pokud možno kompromisní řešení. Šmeralova, Munova a Zápotockého rezoluce byla nakonec přijata. Požadovala:

1. Náležitě vyšetření celé aféry.
2. Přezkoumání Bubníkem vznesených obvinění.¹⁶⁹

Bohužel to bylo naposled, kdy takové řešení připadlo v úvahu. V následující éře, již vedení početně oslabené KSČ postrádalo širší názorovou pestrost a ocitlo se zcela pod kontrolou Moskvy.

Krize KSČ totiž neušla pozornosti KI v Moskvě, kde ji vedení KI ještě v průběhu roku 1925 podrobilo hluboké analýze. Bubníkovu akci posoudilo jako *pravičáckou úchylku*¹⁷⁰ a i přes připomínky československého zástupce K. Kreibicha, který protestoval proti zásahům KI do vnitřních záležitostí KSČ, nepodpořilo Šmeralovu rezoluci. Naopak Zinověv ji ostře odsoudil a Šmeral musel přednést jako sebekritiku, kde uznal správnost takového postupu, když: „...*proto Zinověvova pěst tloukla na...šmeralismus*¹⁷¹ ...“¹⁷²

Stalinem silně ovlivněné vedení KI naopak představilo vlastní řešení. Tím měla být urychlená bolševizace strany. KI tak výrazně posílila svůj vliv na KSČ.¹⁷³

¹⁶⁸ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569. Ročník VI. Číslo 46 (26. 2.) str. 4

¹⁶⁹ *tamtéž*

¹⁷⁰ SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 239 Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

¹⁷¹ Ano, Šmeral sám skutečně použil ve své sebekritice tento pojem.

¹⁷² ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 142

¹⁷³ SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 238 - 240 Dostupné z: <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

4. Ztráta pozice v čele KSČ a odchod do služeb Kominterny (1926- únor 1929)

Bubníkiáda znamenala pro KSČ velký otřes. III. sjezd KSČ prozatím nepřinesl velké změny v politické linii, ale na pozicích vedoucích kádrů proběhla rozsáhlá výměna. Symbolicky se však právě na tomto sjezdu do vedení strany dostal K. Gottwald.¹⁷⁴ Zástupce nastupující generace tzv. *Karlínských kluků*. Šmeral sice až do roku 1929 zůstal členem ÚVV, s ohledem na jeho další politický osud se jednalo o členství pouze formální.

V roce 1926 je totiž Šmeral společně s Karlem Kreibichem povolán do funkcí v KI. V letech 1926 až 1934 vystřídal nespočet funkcí v nejrůznějších výborech, komisích a dalších orgánech KI. Od poměrně prestižní funkce ve vedení odbočky KI v Berlíně až po působení v Mongolsku v roce 1928.¹⁷⁵

Podobná praxe spočívající ve vyslání některého komunistického politika z jeho vlasti a zdánlivém povýšení na určitou nepříliš významnou funkci v KI byla oblíbeným manévrem, jak se zbavit nepohodlných osobností, které se jinak těšily až příliš silnému vlivu v domácím prostředí.

Šmeral se v tomto období v domácích záležitostech s výjimkou několika přednášek vůbec neangažoval. Spory Gottwaldova křídla s Jílovým¹⁷⁶ ho minuly. Možná proto přežil ve funkci i klíčový V. sjezd KSČ v roce 1929. Jeho jméno ale i nadále představovalo na československé politické scéně důležitý symbol. Právě proto musel v pohnutých časech po V. sjezdu zaštitit telegramem nové Gottwaldovo vedení strany,¹⁷⁷ když spolu s Kreibichem vyzval své spolustraníky k respektování nové stranické politiky.

¹⁷⁴ Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

¹⁷⁵ Ústav pro studium totalitních režimů. *Bohumír Šmeral* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/bohumir-smeral>.

¹⁷⁶ SKILLING, H. Gordon. The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929. *American Slavic and East European Review*. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. str. 241

¹⁷⁷ Ústav pro studium totalitních režimů. *Bohumír Šmeral* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/bohumir-smeral>.

5. Další působení Šmerala v KSČ ve 30. letech

Po bezmála desetiletém působení ve službách KI se Šmeral v roce 1934 vrací domů, aby v nové společenské konstalaci posílil Švermovo¹⁷⁸ vedení KSČ. V roce 1935 úspěšně kandidoval na senátora.¹⁷⁹ Pozice v Senátu, obecně tehdy chápaném jako jakési odkladiště zasloužilých stranických funkcionářů¹⁸⁰, do značné míry vystihuje Šmeralovu pozici ve straně v tomto období. Ani ne šedesátiletý Šmeral byl odsunut na vedlejší kolej politické práce vedle mužů mnohdy z generací starší.

Tehdejší politická linie KSČ musela Šmeralovi nepochybně vyhovovat. Pod vlivem změny sovětské zahraniční politiky určované příznivcem Společnosti národů Litvinovem se změnila i politika KSČ. Usilovala o sblížení se socialistickými stranami¹⁸¹ a byla též daleko více pročeskoslovensky zaměřena. A tak Šmeral znovu začal objíždět tábory lidu a prosazovat svou vizi: „... *socialistického souručenství... třeba jen pro některé otázky*“¹⁸².

Doufal v užší spolupráci s ČSDSD a ostatními levicovými stranami ČSR. Aktivně se zasazoval o obranu republiky před nacistickým Německem. Spolu s Karlem Kreibichem například předložil návrh zákona *Proti únosu*¹⁸³. Ten měl postihovat pachatele trestných činů, spočívajících v nedobrovolném zavlčení z Československa do zahraničí, což byla častá praxe německých tajných služeb i Henleinovy SDP¹⁸⁴. V roce 1938 musel již jako těžce nemocný emigrovat do Moskvy, kde v roce 1941 zemřel.¹⁸⁵ V literatuře lze však přesto dokonce nalézt i určité pochyby¹⁸⁶ o skutečných příčinách jeho úmrtí.

¹⁷⁸ Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

¹⁷⁹ Senát Parlamentu České republiky. *Seznam zvolených senátorů* [online]. (c) 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/stena/001schuz/S001001.htm.

¹⁸⁰ Šmeral se zde mj. sešel se svým dávným ideovým odpůrcem Františkem Modráčkem

¹⁸¹ RUPNÍK, J. *Dějiny Komunistické strany Československa od počátků do převzetí moci*. 1. vydání, Praha: Academia, 2002. 284 s. ISBN 80-200-0957-4. str. 122

¹⁸² ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s. str. 398

¹⁸³ Senát Parlamentu České republiky. *Návrh senátorů Kreibicha a dr Šmerala na vydání zákona proti únosu* [online]. (c) 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0228_00.htm.

¹⁸⁴ tamtéž

¹⁸⁵ PORÍZEK, M. *Bohumír Šmeral – osobnost, která by neměla zapadnout do zapomnění*. [online]. 25. 10. 2007 [8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2007102501>.

¹⁸⁶ KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 – 1938) – díl první Vznik, budování a zlatá léta republiky*, 2. vydání. Praha: Libri, 2003. 571 s., ISBN 80-7277-195-7. str. 376

6. Zhodnocení Šmeralovy role v KSČ v období 1921 – 1929

Šmeral i po založení KSČ pokračoval v úloze, jakou vykonával v ČSSDS/ČSDSD. Nikdy nepatřil mezi mistry reálné politiky a zákulisních machinací, což lze doložit na mnoha příkladech z jeho politického působení, např. neobratné vedení prosincové stávkové či váhavý přístup k vnitrostranické krizi v době Bubníkiády. Nikdy si okolo sebe nevytvořil skupinu sympatizantů či spolupracovníků, o něž by se opřel, což se v době jakékoliv vnitrostranické konfrontace muselo zákonitě projevit. V ČSDSD ho takto porazil triumvirát Bechyně, Tusar, Soukup a v KSČ musel nakonec ustoupit *Karlínským klukům* i představitelům národnostních menšin. Šmeral vystupoval jako solitér a v krizi se místo na vedoucí představitele obvykle¹⁸⁷ obrátil na masy.

Proto, vzhledem k nespornému a respektovanému intelektuálnímu zázemí, raději vystupoval v roli vzdělavatele nebo ještě lépe učitele prostých straníků i obyčejných dělníků. A nutno uznat, že masy ho přijaly, ačkoliv nikdy nebyl jedním z nich. Hleděly na něho s jakousi podivnou směsicí úcty a potměšilosti.

To dokazuje i událost, k níž došlo v době boje o Lidový dům. Šmeral měl opustit budovu, on si však svlékl zimník a odmítl, na což dělničtí předáci reagovali smířlivými slovy: „*Bohumíre, přece se před námi svlékat nebudeš, je taková zima, mohl by ses nachladit! Tady máš zimník, oblékni se a jdi s pánem bohem domů!*“¹⁸⁸

V této úloze ovšem skrze osvětu mas získával i poměrně velkou moc, když takto silně ovlivňoval jejich světonázor, což následně logicky ovlivnilo i politickou linii strany. Pochopitelně zafungovala i zpětná vazba a Šmeral tak do svého učení zakomponoval i postoje nejnižších společenských vrstev. Toho si všimli i jeho názoroví oponenti, např. Pavel Reiman: „*Šmeralismus se přizpůsoboval ilusím, které si vytvořilo československé dělnictvo o svém státu a jež koaliční politika rozptýlila jen částečně.*“¹⁸⁹

Takto oklikou se Šmeral dostal do pozice pomyslného šéfideologa jak ČSDSD, tak později KSČ. V KSČ ovšem nebylo pro takovou pozici místo. Existovala zde jen jedna

¹⁸⁷ Čestnou výjimkou je Šmeralova rozoluce v době Bubníkiády vydaná spolu s Munou a Zápotockým.

¹⁸⁸ Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mda/dejiny-socialne-demokratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

¹⁸⁹ REIMANN, P. Dějiny Komunistické strany Československa. 1. vyd. stať. č. 6. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocianku=2013120402>.

politická linie – ta z Moskvy, a proto v okamžiku, kdy se KI stabilizovala, nastal Šmeralův politický pád. Lze to doložit na kritice od Pavla Reimanna, který ve 30. letech patřil mezi přední zastánce stalinismu v ČSR, když vydal polemiku pod názvem *Leninismus nebo?*¹⁹⁰ Samotný název jasně napovídá, že v KSČ je místo jen pro jednu politickou linii, i když Šmeralova koncepce takovou možnost připouštěla: „...budeme si své věci dělati nikoliv po rusku, nýbrž po česku není žádným vynálezem masarykovým...“¹⁹¹

Rok 1926 pak představuje ve Šmeralově působení v KSČ zlomový bod. Až dosud pilně publikoval, komentoval dění ve straně na sjezdech i stránkách Rudého práva, hájil ji na schůzích NS a z pozice člena nejužšího vedení se podílel na přijímání klíčových rozhodnutí. Po přeřazení do struktur KI ale ztratil kontakt s reálnou politickou situací v KSČ i v ČSR. Strana se pod Jílkovým a později Gottwaldovým vedením začala ubírat úplně jiným politickým směrem. Přesto Šmeralovo jméno představovalo důležitý symbol. Možná právě to byl důvod pro Šmeralovo *povýšení*. Zastánce dělnického hnutí představoval pro KI symbol, který poskytne jméno, jimž lze zaštitit třeba i nepopulární politiku strany¹⁹²; jak se po V. sjezdu KSČ i stalo. Na druhou stranu byla taková osobnost až příliš nebezpečná v okamžiku, kdy by začala kriticky hodnotit vnitrostranické dění nebo dokonce formovat vlastní politickou linii, tak jak se o ni často Šmeral až do roku 1926 pokoušel.

¹⁹⁰ REIMANN, P. Dějiny Komunistické strany Československa. 1. vyd. stať č. 19. Praha: Nakladatelství Karel Borecký, 1931. 279 s. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cislocclanku=2015011304>.

¹⁹¹ ŠMERAL, B. *Národnostní otázka v sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského ; Od jakých názorů a do jakých vůdců odklonilo se české dělnictvo před padesáti lety*. 1. vydání. Praha: Rudé právo, 1956. 91 s. str. 87

¹⁹² viz. kapitola č. 4 této práce

Závěr

Osobnost Bohumíra Šmerala a jeho učení představuje dodnes ne zcela pochopený fenomén. Pro zastánce ortodoxní - komunistické levice byl až příliš kompromisní, zatímco pro sociální demokraty dodnes nese nálepku zrádce, který rozložil stranu zevnitř. Je historickou ironií, že právě osobnost Šmeralova formátu se podílela na založení KSČ, i když jak jsem již výše zmínil, jednalo se spíše o účelové spojenectví internacionalisticky založeného Šmerala s KI. Šmeral pro svůj politický program prostě potřeboval zapojení do nějaké nadnárodní struktury, neboť v izolovaném socialistickém hnutí neviděl dostatečnou protiváhu stabilním *buržoazním* stranám. V okamžiku, kdy ČSDSD internacionalistický kurz s ohledem na vznik ČSR opustila a přešla k politice *sociálpatriotické*, nebylo v ní pro zastánce internacionalismu místo. Pro československé internacionální socialisty tak zbývala jediná možnost jak pokračovat v aktivní politické práci – připojení se ke KI a politicky nepřiliš prozíravý Šmeral se této příležitosti chopil. Využil svého vlivu na členskou základnu a získal tak pro vznikající stranu cenný lidský kapitál. Bohužel nepochopil, že vznik masové strany není v zájmu politiky KI a ta, jakmile se situace v KSČ stabilizovala, začala do Šmeralova konceptu nemilosrdně zasahovat a krok po kroku ho demontovat. V tomto bodě lze říci, že největší vliv na fungování a politický program KSČ měl Šmeral ještě před jejím založením, ačkoliv mnohé politické aktivity v mezidobí let 1920 až 1921 absolvoval spíše svému politickému přesvědčení navzdory než v souladu s ním. O tom svědčí například jeho pasivní vystupování v období *prosincové stávky* nebo zjevná nechuť k založení jednotné KSČ. Ostatně i pozdější změny politického programu KSČ, jako např. národnostní politiku nebo přístup k vnitrostranické organizaci založené na buňkách, sledoval spíše z pozice komentátora/hodnotitele než přímého aktéra. Psal články, hovořil na schůzích. Bohužel tato činnost neměla a v daných politických poměrech valný význam.

Na základě všech výše uvedených okolností nelze než konstatovat, že Šmeral jako politik selhal. V politice KI nebylo místo pro hluboké diskuze o jejím budoucím směřování ani možnost vést autonomní politický program, jak to Šmeral znal z období Rakouska - Uherska. Svoji politickou linii nedokázal uhájít, ale postupným ustupováním nakonec za svoji přijal linii diktovanou mu z Moskvy, když jako jeden z mála vrcholných funkcionářů¹⁹³, kteří stranu v roce 1921 zakládali, v KSČ setrval až do své smrti v roce 1941 jako sice trpěná, ale minimálně doma stále ještě respektovaná osobnost. Po V. sjezdu odešel z KSČ a zpátky do

¹⁹³ Snad ještě společně Antonínem Zápotockým.

ČSDSD se vrátil¹⁹⁴ i jeden z prvních českých komunistů A. Muna a stejně tak učinil i první předseda KSČ V. Šturc.¹⁹⁵ Šmeral tak ztratil své staré spolubojovníky a stal se ve straně sice stále respektovanou, ale zcela osamělou figurou bez výraznějšího politického vlivu.

Oč neúspěšnější byl jako politik, o to úspěšněji se zapsal jako ideolog. Ačkoliv se mu za jeho života nikdy nepodařilo svou politickou linii prosadit, po jeho smrti se určité pasáže jeho politického programu skutečně staly součástí oficiální programové linie KSČ¹⁹⁶. Drtivá většina z nich ovšem až po jeho smrti. Tak například. On sám rozhodně nebyl radikální revolucionář, dokonce takovou možnost převzetí moci v ČSR odmítal. Komunisté se dle něho měli chopit moci v situaci: „*Kdy buržoazie se nachází v takové bezradnosti a bezmocnosti, že sama nabídne komunistické straně převzetí moci...*“¹⁹⁷

Jak moc se takový postup podobá postupu KSČ z let 1945 až 1948. Stejně tak jeho postoje k soukromému podnikání: „*Drobným a středním vlastníkům musíme říci, že jejich majetek, pokud se dá spravedlivě předpokládat, že vznikl z práce a šetrnosti rodiny neb několika generací nebude vyvlastněn*“.¹⁹⁸

I tato myšlenka se v politickém programu KSČ objevovala a v určité modifikované podobě se v ní udržela dodnes.¹⁹⁹ Ostatně KSČM se ke Šmeralovi dodnes hlásí, jak dokládá projekt *Knihovny Bohumíra Šmerala*.²⁰⁰ Právě pro KSČM představuje osobnost Bohumíra Šmerala ideální symbol. V mnohých jeho myšlenkách a pokusech lze vidět jeden z prvních českých/československých projevů o specifickou politickou koncepci české cesty k socialismu, která se vždy v osudových „osmičkových“ letech objevovala.

¹⁹⁴ LIBRI. *Profil A. Muna* [online]. 2001 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=m&start=1>.

¹⁹⁵ Historie ČSSD. *Profil V. Šturce* [online]. 2013 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.historiecssd.cz/s-2/sturc-vaclav/>.

¹⁹⁶ RANSORF, M. *Šmeral a naše nynější orientace. Britské listy* [online]. 26. 8. 2004 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/19504.html>.

¹⁹⁷ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 25

¹⁹⁸ ŠMERAL, B. *Jsme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s. str. 31

¹⁹⁹ viz. KSČM. *Volební program KSČM* [online]. 8. 9. 2013 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/politika-kscm/odborne-zazemi-kscm/hospodarska-strategie/zivnostenska-a-male-podnikani/79941/podpora-konkurenceschopnosti-drobneho-a-maleho-podnikani>.

²⁰⁰ KSČM. [online]. © 2003 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/knihovna>.

Summary

Bohumír Šmeral's personality is still a little bit controversial topic for czech political science. On the one hand, he is considered a traitor of the Czechoslovak Social Democratic Worker's Party and on the other hand czech communists considered him as a somebody, who was not able overcome previous political experiance and that was the reason for following conflicts in the Communist party of Czechoslovakia. It will probably take a lot of time than soubody works out a deep analysis of his specific ideology. This diploma thesis can be considered as a first step.

Šmeral's ideology failed in its conflict with the soviet project of Its is ironic that Bohumír Šmeral was one of the few, who remained in the Communist party of Czechoslovakia after its bolshevization. In kontrast to other his colleagues like Muna or Šturc, who rather took chance and they returned into The Czechoslovak Social Democratic Worker's Party.

On the other hand, Bohumír Šmeral can be considered succesfull political theoretist. He is sometimes considered to be as one of the first founder of specific czech journey to socialism. Although he was not able to persuade his ideology as official, parts sof it became parts of later official communist programm and a few of them are used till today. For example its relation to small business. The Communist Party of Bohemia and Moravia also still uses Šmeral as a symbol of its traditions and its long history.

ŠMERAL, B. *J sme komunisty!* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1980. 57 s.

ŠMERAL, B. *Národnostní otázka v sociální demokracii až do sjezdu hajnfeldského ; Od jakých názorů a do jakých vůdců odklonilo se české dělnictvo před padesáti lety.*

1. vydání. Praha: Rudé právo, 1956. 91 s.

ŠMERAL, B. *Výbor z díla [Díl] 2. 1922-1939.* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1981. 467 s.

ŠMERAL, B. *Pravda o sovětovém Rusku: denní záznamy z cesty do proletářské říše.* 1. vydání. Praha: Ústřední dělnické nakladatelství, 1920. 269 s.

Periodická:

Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1920-1995. ISSN 0032-6569.

Články internetové

MACH, P. *Alois Rašín a teorie deflační politik.* [on-line]. 8. 9. 2003 [cit. 8. 3. 2015] Dostupné z: <http://www.petrmach.cz/clanky/aloes-rasin-a-teorie-deflacni-politiky>.

POŘÍZEK, M. *Bohumír Šmeral – osobnost, která by neměla zapadnout do zapomnění.* [online]. 25. 10. 2007 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2007102501>.

RANSDORF, M. *Šmeral a naše nynější orientace. Britské listy* [online]. 26. 8. 2004 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/19504.html>

SKILLING, H. Gordon. *The Comintern and Czechoslovak Communism: 1921-1929.* American Slavic and East European Review. 1960, Vol. 19, No. 2, s. 234-247. Dostupné z <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3004193>.

SKILLING, H. Gordon. *The Formation of a Communist Party in Czechoslovakia.* American Slavic and East European Review. 1955, Vol. 14, No. 3, s. 346-358. Dostupné z <http://www.jstor.org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3000944>.

Ostatní internetové:

Ústav pro studium totalitních režimů. *Bohumír Šmeral* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/bohumir-smeral>.

Wikipedia. *Seznam poslanců Poslanecké sněmovny Říšské rady* [online]. posl. mod. 7. 1. 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_poslanc%C5%AF_Poslaneck%C3%A9_sn%C4%9Bmovny_%C5%98%C3%AD%C5%A1sk%C3%A9_rady_%281911%E2%80%931918%29.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Stenoprotokol z jednání NS (13. 1.1921)* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/041schuz/s041004.htm>.

Masarykova demokratická akademie. *První boj o lidový dům* [online]. 9. 8. 2010 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mds/dejiny-socialne-demokratickeho-hnuti/399-prvni-boj-o-lidovy-dum>.

Český statistický úřad. *Výsledky voleb do NS 1920* [online]. 28. 2. 2006 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/\\$File/4219rr_2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/22005ED03E/$File/4219rr_2.pdf).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Seznam členů imunitního výboru* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/fsnem.sqw?org=295&id=376>.

Česká televize. *Historie cs. Když byli komunisté v opozici* [online]. 21. 5. 2011 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/124779-kdyz-byli-komuniste-v-opozici/>.

Česká televize. *Historie cs .Pod Klémovou čepicí* [online]. 1. 11. 2009 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/72656-pod-klemovou-cepici/>.

Totalita. *21 bodů KI* [online]. posl. mod. © 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ki_podm.php.

Ústav pro studium totalitních režimů. *Databáze složení vedoucích orgánů KSČ* [online]. Nedatováno [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/funkcionari-ksc/nejvyssi-organy.pdf>.

Senát Parlamentu České republiky. *Seznam zvolených senátorů* [online]. (c) 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/stena/001schuz/S001001.htm.

LIBRI. *Profil A. Muny* [online]. 2001 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=m&start=1>.

Historie ČSSD. *Profil V. Šturce* [online]. 2013 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.historiecssd.cz/s-2/sturc-vaclav/>.

KSČM. *Volební program KSČM* [online]. 8. 9. 2013 [8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/politika-kscm/odborne-zazemi-kscm/hospodarska-strategie/zivnostenska-a-male-podnikani/79941/podpora-konkurenceschopnosti-drobneho-a-maleho-podnikani>.

Senát Parlamentu České republiky. *Návrh senátorů Kreibicha a dr Šmerala na vydání zákona proti únosu* [online]. (c) 2015 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0228_00.htm.

KSČM. [online]. © 2003 [cit. 8. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.kscm.cz/knihovna>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 Bohumír Šmeral (fotografie)

Příloha č. 2 tzv. 21. bodů Kominterny

Přílohy

Příloha č. 1 Bohumír Šmeral - fotografie

Příloha č. 2 tzv. 21 bodů Kominterny

Podmínky příslušnosti ke Komunistické internacionále jsou:

1. Veškerá propaganda a agitace musí mít skutečně komunistický ráz a musí odpovídat programu a všem usnesením III. internacionály. Všechny stranické tiskové orgány musí být redigovány spolehlivými komunisty, kteří dokázali svou oddanost věci proletariátu. O diktatuře proletariátu se nesmí mluvit jako o běžné naučené formuli, nýbrž musí být propagována tak, aby její nutnost vyplývala pro každého řadového dělníka, dělnici, vojáka a rolníka z událostí běžného života, soustavně denně zaznamenávaných naším tiskem.

Periodický a neperiodický tisk a všechna nakladatelství strany musí být zcela podřízeny ústřednímu výboru strany, nezávisle na tom, je-li strana jako celek v daném okamžiku legální nebo ilegální. Je nepřijatelné, aby nakladatelství zneužívala své autonomie a aby prováděla politiku, která by plně neodpovídala politice strany.

V novinách, na lidových schůzích, v odborových svazech, v družstvech - všude, kam mají přístup stoupeni III. internacionály, je nezbytné soustavně a nemilosrdně pranýřovat nejen buržoazii, nýbrž i její pomahače, reformisty všech odstínů.

2. Každá organizace, která se chce připojit ke Komunistické internacionále, je povinna plánovitě a soustavně odstraňovat z každého odpovědnějšího místa v dělnickém hnutí (stranická organizace, redakce, odborový svaz, parlamentní frakce, družstvo, obecní správa atp.) reformisty a stoupence centrismu a nahradit je spolehlivými komunisty, bez ohledu na to, že zpočátku bude někdy nutno nahrazovat "zkušené" pracovníky prostými dělníky.

3. Téměř ve všech zemích Evropy a Ameriky vstupuje třídní boj do období občanské války. Za takových podmínek nemohou mít komunisté důvěru k buržoazní zákonnosti. Jsou povinni

všude zřizovat paralelní ilegální aparát, který by v rozhodující chvíli pomohl straně splnit její povinnost vůči revoluci. Ve všech zemích, kde komunisté v důsledku stavu obležení nebo výjimečných zákonů nemají možnost provádět veškerou svou práci legálně, je bezpodmínečně nutné spojit legální práci s prací ilegální.

4. Při rozšiřování komunistických idejí je zvláště nutná houževnatá soustavná propaganda těchto idejí ve vojsku. Tam, kde je tato agitace zakázána výjimečnými zákony, musí být prováděna ilegálně. Odmítnutí takové práce by se rovnalo zradě revoluční povinnosti a bylo by neslučitelné s příslušností k III. internacionále.

5. Je nutná soustavná a plánovitá agitace na vesnici. Dělnická třída nemůže upevnit své vítězství, nemá-li na své straně byt' jen část zemědělských nádeníků a chudých rolníků a jestliže nedokázala svou politikou neutralizovat část ostatního obyvatelstva vesnice. Komunistická práce na vesnici nabývá v současné době mimořádného významu. Musí být prováděna hlavně prostřednictvím revolučních městských a zemědělských dělníků-komunistů, kteří mají spojení s vesnicí. Upuštění od této práce nebo předání této práce do nespolehlivých rukou poloreformistů se rovná upuštění od proletářské revoluce.

6. Každá strana, která chce k III. internacionále, je povinna odhalovat nejen zjevný sociálpatriotismus, nýbrž také neupřímnost a pokrytectví sociálpacifismu: soustavně dokazovat dělníkům, že bez revolučního svržení kapitalismu nemohou žádné mezinárodní smírčí soudy, žádné smlouvy o omezení zbrojení, žádná "demokratická" reorganizace Společnosti národů zachránit lidstvo před novými imperia-listickými válkami.

7. Strany, chtějící patřit ke Komunistické internacionále, jsou povinny přiznat nutnost naprosto a absolutně zúčtovat s reformismem a centristickou politikou a propagovat toto zúčtování v nejširších kruzích členů strany. Bez toho není možná důsledná komunistická politika. Komunistická inter-nacionála bezpodmínečně a ultimativně žádá provedení tohoto

zúčtování v nejkratší době. Komunistická internacionála nemůže připustit, aby všem známí oportunisté, jako například Turati, Kautsky, Hilferding, Hillquit, Longuet, MacDonald, Modigliani a ostatní, měli právo považovat se za členy III. internacionály. Vedlo by to k tomu, že by se III. internacionála velmi podobala zmizelé II. internacionále.

8. V otázce kolonií a utlačovaných národů je nutno, aby byla zvlášť výrazná a jasná Unie stran těch zemí, kde buržoazie takové kolonie ovládá a utlačuje jiné národy. Každá strana, která chce patřit k III. internacionále, je povinna nemilosrdně odhalovat uskoky "svých" imperialistů v koloniích, podporovat každé osvobozené hnutí v koloniích nikoli slovy, nýbrž činy, žádat, aby její domácí imperialisté byli z těchto kolonií vyhnáni, vypěstovat v srdcích dělníků své země skutečně bratrský poměr k pracujícím obyvatelstvu kolonií a utlačovaných národů a provádět ve vojsku své země soustavnou agitaci proti každému utlačování koloniálních národů.

9. Každá strana, která chce patřit ke Komunistické internacionále, je povinna provádět soustavnou a vytrvalou komunistickou práci v odborových svazech, v dělnických a závodních radách, v družstvech a jiných masových organizacích. V těchto organizacích je nutno vytvořit komunistické buňky, které trvalou a houževnatou prací musí získat odborové svazy atd. pro komunismus. Tyto buňky jsou povinny při své každodenní práci neustále odhalovat zrady sociálpatriotů a kolísavost "centra". Tyto komunistické buňky musí být úplně podřízeny straně.

10. Každá strana, patřící ke Komunistické internacionále, je povinna houževnatě bojovat proti Amsterodamské "internacionále" žlutých odborových svazů. Každá strana musí mezi odborově organizovanými dělníky důrazně propagovat nutnost roztržky se žlutou Amsterodamskou internacionálou. Musí všemožně podporovat rodící se mezinárodní sjednocení rudých odborových svazů patřících ke Komunistické internacionále.

11. Strany, které chtějí patřit k III. internacionále, jsou povinny přezkoumat členy svých parlamentních frakcí, odstranit z nich nespolehlivé živly, podřídít tyto frakce nejen slovy, nýbrž ve skutečnosti ústředním výborům stran, žádat od každého komunistického člena parlamentu, aby veškerou svou činnost podřídil zájmům skutečně revoluční propagandy a agitace.

12. Strany, patřící ke Komunistické internacionále, musí být vybudovány podle zásady demokratického centralismu V současném období zostřené občanské války může komunistická strana splnit svou povinnost jen tehdy, bude-li organizována co nejcentralističtěji, bude-li v ní vládnout železná kázeň, hraničící s kázní vojenskou, a bude-li stranické centrum mocenským autoritativním orgánem, vybaveným rozsáhlou plnou mocí a těšícím se všeobecné důvěře členů strany.

13. Komunistické strany všech zemí, kde komunisté pracují legálně, musí pravidelně provádět čistky (novou registraci) členstva stranických organizací, aby strana byla soustavně očišťována od maloburžoazních živlů, které se do ní nezbytně vetřou.

14. Každá strana, chtějící patřit ke Komunistické internacionále, je povinna obětavě podporovat každou sovětskou republiku v jejím boji proti kontrarevolučním silám. Komunistické strany musí neustále provádět propagandu za tím účelem, aby dělníci odmítali opravovat předměty válečné výzbroje posílané nepřátelům sovětských republik, musí provádět legální nebo ilegální propagandu ve vojsku, vyslaném k zardoušení dělnických republik atd.

15. Strany, které dosud podržely staré sociálně demokratické programy, jsou povinny v pokud možno nejkratší době tyto programy přehlédnout a vypracovat s ohledem na zvláštní podmínky své země nový komunistický program ve smyslu usnesení Komunistické internacionály. Zpravidla musí být program každé strany, patřící ke Komunistické

internacionále, potvrzen řádným kongresem Komunistické internacionály nebo jejím výkonným výborem. V případě, že výkonný výbor Komunistické internacionály nepotvrdí program té či oné strany, má tato strana právo odvolat se ke kongresu Komunistické internacionály.

16. Všechna usnesení kongresů Komunistické internacionály, jakož i usnesení jejího výkonného výboru, jsou závazná pro všechny strany, patřící ke Komunistické internacionále. Komunistická internacionála, pracující za nejostřejší občanské války, musí být vybudována mnohem centralizovaněji, než jak tomu bylo v II. internacionále. Přitom jsou Komunistická internacionála a její výkonný výbor přirozeně povinny mít ohled na různost podmínek, za kterých bojují a pracují různé strany, a musí činit všeobecně závazná usnesení pouze o takových otázkách, o kterých je to možné.

17. V souvislosti s tím musí všechny strany, které chtějí patřit ke Komunistické internacionále, změnit své jméno. Každá strana, chtějící patřit ke Komunistické internacionále, musí mít název: komunistická strana té a té země (sekce III., Komunistické internacionály). Otázka názvu není jen formální, nýbrž je velmi důležitá. Komunistická internacionála vypověděla rozhodný boj celému buržoaznímu světu a všem žlutým sociálně demokratickým stranám. Je nutno, aby každému prostému pracovníku byl zcela jasný rozdíl mezi komunistickými stranami a starými oficiálními "sociálně demokratickými" nebo "socialistickými" stranami, které zradily prapor dělnické třídy.

18. Všechny vedoucí tiskové orgány všech zemí jsou povinny otiskovat všechny důležité dokumenty výkonného výboru Komunistické internacionály.

19. Všechny strany patřící ke Komunistické internacionále nebo které učinily prohlášení, že si přejí do ní vstoupit, jsou povinny co možná nejdříve, nejpozději však do 4 měsíců po II. kongresu Komunistické internacionály, svolat mimo řádný sjezd nové strany, aby byly

projednány tyto podmínky. Přitom se musí ústřední výbor postarat, aby se všechny jejich organizace seznámily s usnesením II. kongresu Komunistické internacionály.

20. Strany, které by nyní chtěly vstoupit do III. internacionály, které však dosud radikálně nezměnily svou dřívější taktiku, musí se před vstupem do Komunistické internacionály postarat, aby členy jejich ústředního výboru a všech nejdůležitějších ústředních institucí strany byly nejméně dvě třetiny soudruhů, kteří se již před II. kongresem Komunistické internacionály veřejně jednoznačně vyslovili pro vstup do III. internacionály. Výjimky jsou přípustné po schválení výkonným výborem III. internacionály. Výkonný výbor Komunistické internacionály má právo činit výjimky také pro zástupce "centra", jmenované v § 7.

21. Členové strany, kteří zásadně odmítají povinnosti a teze vytyčené Komunistickou internacionálou, musí být ze strany vyloučeni. Totéž platí také o delegátech na mimo řádné stranické sjezdy.